

Handboek NVT

Leeswijzer Taalleesland
Nederlands voor het basisonderwijs
op Aruba (klas 3-klas 6)

Leerjaar 4

Thema 8

Een dagje uit!

Colofon

Lidwina Solognier-Lamper (projectleider)

Roelien Hofman

Mirella Wijngaarden

Judith Schnieders

Laura Tonk

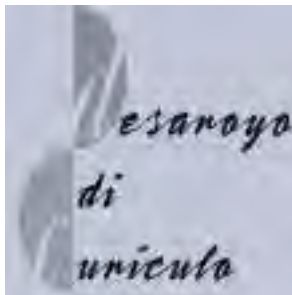
Marion Lopez

Wiljan Megens

Met dank aan:

Colegio Conrado Coronel, Colegio San Hose, Frans Teunissen, Aurita Arends, Magriet Pourier, Merle Sint Jago, Wiljan Megens

Uitgegeven door afdeling Curriculum, Directie Onderwijs Aruba

Opdrachtgever: Proyecto Scol Multilingual (PSML)

Handboek NVT

Thema 8 'Een dagje uit!' is onderdeel van het Handboek NVT, een aanpassing van de methode Taalleesland voor het vak Nederlands in het Arubaanse onderwijs klas 3-6.

In het Handboek, leerjaar 4, komen alle leerlijnen van Taalleesland aan bod: woordenschat, luisteren en spreken, leesbegrip, stellen, taalbeschouwing en spelling. Daarnaast wordt er in de lessen tijd ingeruimd voor lezen.

De aanpassing betreft onder andere het aantal lessen in verband met de beschikbare lestijd voor het Nederlands in de Scol Multi Lingual. Bij deze aanpassing is rekening gehouden met het feit dat de leerlingen in de moedertaalmethode 'Festival di Idioma' de taalvaardigheden zullen leren waarop het onderwijs in het Nederlands aansluit.

Andere aanpassingen zijn er met betrekking tot de context: aanpassing aan de Arubaanse context of een verduidelijking van de context met behulp van beelden.

Ook komen taalverschillen Papiamentu – Nederlands aan bod in de desbetreffende lesuitwerkingen, bijvoorbeeld bij verschil in woord- of zinsbouw.

Veel taalplezier!

De projectgroep.

Inhoud Handboek thema 8

Colofon	2
Inhoudsopgave	5
Thema-inleiding	7
Overzicht lesdoelen	8
Lessen	11 - 68

Bijlagen

- Toetsbladen 8
- Controletoets
- Alfabetische woordenlijst
- Woordenlijst betekenissen
- Spellinghulp

Thema-inleiding

‘Een dagje uit!’ is een thema dat veel leerlingen zal aanspreken. In de luister- en spreeklessen kunnen ze vertellen over hun eigen ervaringen. In de teksten worden allerlei mogelijkheden aangeroerd om een dagje uit te gaan: picknicken, naar de kinderboerderij, erop uit met de fiets of per bus; bezoeken aan diverse musea, de dierentuin; een dagje uit vissen of naar het strand en natuurlijk ook een dag naar familie.

Ieder thema bestaat uit 20 lessen. De lessen 1-4, 6-9, 11-14 zijn taallessen, waarin het lezen van teksten is geïntegreerd; de lessen 5, 10 en 15 zijn spellinglessen; lessen 16/17 zijn toetslessen; lessen 18/19 zijn herhalings-/verdiepingslessen; in les 20 wordt het thema afgesloten.

De leerlingen beheersen aan het eind van thema 8 de volgende taalvaardigheden:

Woordenschat

- het passief en actief kennen van de doelwoorden van thema 8;
- het herkennen van betekenisrelaties tussen de doelwoorden van thema 8.

Taalbeschouwing

- het koppelen van synoniemen en nuanceverschillen in de betekenis van synoniemen herkennen.

Leesbegrip

- inferenties maken met betrekking tot plaats en tijd.

Spelling

- het oefenen van het auditief geheugen en het schrijven van een aantal zinnen en woorden uit al bekende spellingscategorieën.

Didactische tips

Aan het eind van een les staan soms didactische tips. Hierin worden meestal voor leerlingen onbekende woorden aangegeven.

Om deze woorden duidelijk te maken, kunt u te werk gaan volgens de methode die de woordenschatlessen gebruiken.

Een andere tip is om andere woordleerstrategieën te gebruiken:

- langere woorden splitsen in woorden die wel bekend zijn;
- gelijkenis zoeken in woorden in andere talen (Papiamento, Engels, Spaans);
- een vertaling naar het woord in het Papiamento.

Didactische tips kunnen ook tips geven met betrekking tot het bereiken van andere doelen in de lessen.

Overzicht lesdoelen		
Week 1		
Les 1	Luisteren en spreken	- De leerlingen praten met elkaar over het thema 'Een dagje uit!'.
	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>de speeltuin, de speelweide, de speeltoestellen</i> en <i>aangelegd</i> .
Les 2	Leesbegrip	- De leerlingen oefenen het vaststellen van het onderwerp en de deelonderwerpen van een weettekst. - De leerlingen oefenen het onderscheiden van het aantal alinea's op vorm.
Les 3	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met <i>het station, de bagage</i> en <i>het retour</i> .
	Taalbeschouwing	- De leerlingen worden bewust van het gebruik van leenwoorden in het Nederlands. - De leerlingen oefenen de uitspraak, de schrijfwijze en leren de betekenis kennen van een aantal leenwoorden. - De leerlingen krijgen inzicht in de herkomst en het ontstaan van leenwoorden.
Les 4	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>de gids, rondleiden, pikdonker</i> en <i>geen hand voor ogen zien</i> .
	Leesbegrip	- De leerlingen oefenen het vaststellen van het onderwerp en de deelonderwerpen van een weettekst. - De leerlingen oefenen het onderscheiden van het aantal alinea's op
Les 5	Spelling	- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden met twee klankgroepen. De leerlingen oefenen het schrijven van woorden die eindigen op de klankgroepen <i>-ig</i> en <i>-lijk</i> .
Week 2		
Les 6	Luisteren en spreken	- De leerlingen oefenen het nauwkeurig luisteren en vaststellen van onlogische zaken.
	Taalbeschouwing	- De leerlingen oefenen wanneer een woord (als 'zagen') een doe-woord is of een de- of het- woord.
Les 7	Leesbegrip	- De leerlingen oefenen het onderscheiden van alinea's op basis van veranderingen met betrekking tot het aantal personen, tijd, plaats en gebeurtenis. - De leerlingen oefenen het gebruik van de verwijswaarden hij, hem, zij, haar, het, hun, jullie en we.
Les 8	Taalbeschouwing	- De leerlingen oefenen het maken van een samengestelde zin met de voegwoorden 'en', 'omdat' of 'want'.
Les 9	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>het model, de ware grootte, het formaat, zweven, het reuzenrad</i> en <i>de draaimolen</i> .
Les 10	Spelling	- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden met <i>-uw, -eeuw, -ieuw, -auw</i> en <i>-ouw</i> .

Week 3		
Les 11	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>de vertrekhal, de aankomsthal</i> en <i>de landingsbaan</i> .
	Stellen	- De leerlingen oefenen het schrijven van een weettekst over een gegeven onderwerp aan de hand van een schema.
Les 12	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>de vertrekhal, de aankomsthal</i> en <i>de landingsbaan</i> .
	Stellen	- De leerlingen oefenen het schrijven van een weettekst aan de hand van een schema.
Les 13	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>drijven, meedrijven, de oever, de vergunning, controleren</i> en <i>de opzichter</i> .
	Leesbegrip	- De leerlingen oefenen het gebruik van de verwijswaarden <i>hij, hem, zij, haar, het, hun, jullie</i> en <i>we</i> .
Les 14	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>dartelen, huppelen</i> en <i>uitgelaten</i> .
	Taalbeschouwing	- De leerlingen oefenen het verklaren en toepassen van het weglatingsteken.
Les 15	Spelling	- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden met twee klankgroepen. - De leerlingen oefenen het schrijven van woorden die eindigen op de klankgroepen <i>-ig</i> en <i>-lijk</i> . - De leerlingen oefenen het schrijven van woorden met <i>-uw, -eeuw, -ieuw, -auw</i> en <i>-ouw</i> . - De leerlingen oefenen het vinden van de persoonsvorm. - De leerlingen oefenen het veranderen van zin zinnen van tijd en getal.
Week 4		
Les 16/17	Diagn. toets	
	Spelling	De leerlingen oefenen: - het schrijven woorden met twee klankgroepen; - het schrijven woorden die eindigen op de klankgroepen <i>-ig</i> en <i>-lijk</i> ; - het schrijven woorden met <i>-uw, -eeuw, -ieuw, -auw</i> en <i>-ouw</i> .
	Taalbeschouwing	- De leerlingen kunnen van twee enkelvoudige zinnen een samengestelde zin maken met het voegwoord 'en', 'omdat' of 'want' en omgekeerd.
	Leesbegrip	- De leerlingen kunnen alinea's onderscheiden op basis van veranderingen met betrekking tot het aantal personen, tijd, plaats en gebeurtenis.
	Woordenschat	De leerlingen beheersen: - woorden van de Wordclusters zowel passief als actief. - betekenisrelaties tussen de woorden van Wordclusters.
Les 18/19	Herh./verdieping	
	Spelling	- getoetste doelen
	Leesbegrip	- getoetste doel
	Taalbeschouwing	- getoetste doelen
	Woordenschat	- getoetste doel
	Verdieping	- een aantal doelen dat bij de lessen Taalbeschouwing aan de orde is gekomen
Les 20	Thema-afsluiting	- De leerlingen passen de doelwoorden van het thema toe.

Lesinhoud

- De leerlingen praten met elkaar over het thema 'Een dagje uit'.
- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **de speeltuin, de speelweide, de speeltoestellen** en **aangelegd**.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 1, Wordcluster 1

Individueel

- Werkboek 2, bladzijde 1
- Taalleesboek 2, bladzijde 94

Vorbereiding

- Schrijf de naam Emma in uw agenda bij de dag waarop u deze les geeft.
- Zorg voor een groot karton, een zwarte stift en post-it's.

Betekenis van de woorden:

- de speeltuin:** Een speeltuin is een plek waar speeltoestellen staan en waar kinderen kunnen spelen.
- de speelweide:** Een speelweide is een grasveld waar je kunt spelen.
- de speeltoestellen:** Speeltoestellen staan vaak in speeltuintjes. Een voorbeeld van een speeltoestel is een glijbaan of een wip.
- aangelegd:** Als iets is aangelegd, dan is het door mensen gemaakt. Een speeltuin is door mensen aangelegd.

Start**10**

U pakt uw agenda en laat de leerlingen de naam Emma zien die u daarin heeft geschreven.

U zegt:

“Vandaag komt mijn nichtje Emma uit Nederland bij mij logeren. Ze is tien jaar. Ik heb haar beloofd dat ik haar Aruba laat zien. Maar ik weet niet precies waar ik met haar naartoe kan gaan. Wat is leuk voor een meisje van tien? Wat kan ik met haar gaan doen? Kunnen jullie mij een beetje helpen?”

Maak op het karton de woordspin EEN DAGJE UIT en schrijf de tips van de leerlingen in de woordspin. Stel vervolgens in een ervaringsgesprek de volgende vragen:

- “Ben je daar zelf wel eens geweest?”
- (Zo, ja) Hoe vond je het daar? (Zo, nee) Ken je iemand die er wel eens is geweest?
- Waar ligt het? Hoe kan ik er komen?
- Moet je er iets voor betalen?
- Is het alleen leuk voor kinderen of ook voor grote mensen?”

Kern – Instructie 1**15**

U bekijkt samen met de leerlingen de afbeeldingen op bladzijde 94 van het Taalleesboek. U laat de leerlingen vertellen welke voorwerpen ze er zien. (rugzak, waterfles, broodjes, geld, fototoestel, verrekijker, paraplu, routekaart, leesboek, dagboek, bal, kleding, pleisters). Vervolgens kiest u een tip van het bord en vraagt welke van de voorwerpen op bladzijde 94 de kinderen zouden meenemen als ze een dagje naar die plek zouden gaan.

Kern – Instructie 2**15**

U Laat Woordweb 1 zien en vertelt dat u in Nederland altijd met uw nichtje naar deze **speelweide** gaat en legt uit wat een **speelweide** is:

“Op een **speelweide** is van alles te doen. Een **speelweide** is speciaal aangelegd voor kinderen om buiten te spelen. Een **speelweide** is een grasveld waar vaak **speeltoestellen** op staan. **Speeltoestellen** zijn apparaten om mee te spelen, zoals een schommel, een wip, een toren om in te klimmen of een zandbak. Eerst was **de speelweide** een gewoon grasveld, maar mensen hebben er gebouwd en gegraven om het mooi te maken. Dat noem je **aanleggen**. Je kunt een tuin ook **aanleggen**. Dan ga je bedenken welke planten je wilt en welke tegels je waar wilt hebben. Meestal maak je er eerst een tekening van. Voor **de speelweide** is dat ook allemaal bedacht, want je moet een schommel niet te dicht bij de wip zetten. Dan gaat het mis. Het verschil tussen een **speelweide** en een **speeltuon** is dat een **speelweide** meer gras heeft dan **speeltoestellen**.”

Bespreek met de leerlingen welke **speeltoestellen** ze zien in het Woordweb. Schrijf dit op post-it's en plak ze erbij.

Afsluiting**5**

Vraag aan de kinderen wat zij zouden meenemen als ze naar **de speelweide**, te zien op Woordweb 1, zouden gaan.

U speelt het spel 'Ik ga een dagje uit en neem mee...'. U zegt de zin:

“Ik ga een dagje uit en ik neem mee .... een flesje water.”

De volgende leerling herhaalt de zin en het door u gekozen voorwerp en verzint er nog een voorwerp bij.

Bijvoorbeeld:

“Ik ga een dagje uit en ik neem mee ... een flesje water en een bal.”

De volgende leerling herhaalt de zin, de genoemde voorwerpen in de juiste volgorde en vult dit aan met een zelf gekozen voorwerp. Zo gaat het door tot iemand de juiste volgorde niet meer kan onthouden. Bij deze leerling begint u opnieuw.

Hang de woordspil EEN DAGJE UIT! duidelijk zichtbaar in de klas.

Didactische tip:

Schrijf het woord ‘de speeltuin’ op een post-it en vul het Woordweb hier mee aan.

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het vaststellen van het onderwerp en de deelonderwerpen van een weettekst.
- De leerlingen oefenen het onderscheiden van het aantal alinea's op vorm.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Taalleesboek 2, bladzijde 94
- Werkboek 8, bladzijde 2 t/m 6

Extra oefening

- Taalleesboek 2, bladzijde 95
- Werkboek 8, bladzijde 5 en 6, oefening 5 t/m 7

Start**5**

U bekijkt samen met de leerlingen de woordspin EEN DAGJE UIT! en u schrijft het woord 'picknicken' erbij. U vertelt dat u gistermiddag met uw nichtje bent gaan picknicken in het Wilhelminapark. Bespreek met de leerlingen waar je nog meer zou kunnen picknicken en of zij dat ook wel eens doen.

Kern – Instructie 1**30**

U leest samen de tekst op bladzijde 94 van het Taalleesboek. Na het lezen, bekijkt u samen de tekst en zegt:

“Deze tekst heeft drie alinea's, maar dat kunnen we niet zien aan de witregels, zoals in de vorige lessen. Hoe kun je het wel zien zonder dat je de tekst hoeft te lezen?”

Uit de antwoorden moet naar voren komen dat elke eerste zin van een nieuwe alinea een stukje van de kantlijn af begint. U legt uit dat de witregel tussen de alinea's in vervangen wordt door een stukje wit voor elke eerste zin van een alinea. Dat noemen we inspringen. Eventueel laat u dit ook zien in een boek in de klas of uit de bieb.

U maakt samen de opdrachten 1.1, 1.2, 2 en 3, op bladzijde 2 en 3 van het Werkboek.

U schrijft het volgende schema op het bord, terwijl u uitlegt dat je een tekst kunt weergeven in een schema door aan de ene kant het onderwerp op te schrijven en aan de andere kant de deelonderwerpen in de juiste volgorde.

Picknicken Picknicken is buiten eten.
 Picknicken in Frankrijk.
 Afval van een picknick hoort in een afvalbak.

U maakt samen de opdrachten 4.1 en 4.2 op bladzijde 3 en 4 van het Werkboek.

extra opdrachten: - Taalleesboek 2, bladzijde 95
 - Werkboek 8, bladzijde 5 en 6, oefening 5 t/m 7

U behandelt de extra oefeningen op bladzijde 5 en 6 en laat de leerlingen die zelfstandig maken. U biedt hulp waar nodig is.

Afsluiting	10
-------------------	-----------

U vraagt aan de leerlingen wat zij mee zouden nemen als ze gingen picknicken. Vervolgens speelt u het spel 'Ik ga picknicken en neem mee...' Komen er meer of minder leerlingen aan de beurt dan bij de vorige les?

<p>Didactische tip: Bekijk met de leerlingen het plaatje van de speeltuin bij opdracht 4.2 in het Werkboek en benoem de verschillende speeltoestellen: de glijbaan, het klimrek en de evenwichtsbalk. Schrijf deze woorden op post-it's en plak ze bij Woordweb 1.</p>
--

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek 8, bladzijde 2 en 4

1.1

c picknicken

1.2

Het onderwerp van de tekst is picknicken.

2

Alinea 1 begint op regel 1.

Alinea 2 begint op regel 3.

Alinea 3 begint op regel 6.

3

alinea 1: f Picknicken is buiten eten.

alinea 2: a Picknicken in Frankrijk

alinea 3: d Afval van een picknick hoort in een afvalbak.

4.1

speelweiden

4.2

1 *alinea 2*

3 *alinea 3*

5 *alinea 3*

2 *alinea 1*

4 *alinea 2*

6 *alinea 2*

extra 5

1 *dierentuinen*

2 *dierentuinen*

extra 6.1

Alinea 1 begint op regel 1.

Alinea 3 begint op regel 6.

Alinea 2 begint op regel 3.

Alinea 4 begint op regel 9.

extra 6.2

1 *alinea 3*

2 *alinea 1*

3 *alinea 4*

4 *alinea 2*

extraplus 7

bijvoorbeeld:

of slingeren krijgend van boom naar boom

Soms komen ze zomaar op je schouder zitten:

bijvoorbeeld als zo'n aapje bij zijn moeder niet genoeg melk krijgt.

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met **het station**, **de bagage** en **het retour**.
- De leerlingen worden bewust van het gebruik van leenwoorden in het Nederlands.
- De leerlingen oefenen de uitspraak, de schrijfwijze en leren de betekenis kennen van een aantal leenwoorden.
- De leerlingen krijgen inzicht in de herkomst en het ontstaan van leenwoorden.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 1, Woordspoor 1
- Taalleesboek 2, bladzijde 94

Individueel

- Werkboek 8, bladzijde 7 t/m 9

Extra oefening

- Werkboek 8, bladzijde 9, oefening 3 en 4

Betekenis van woorden:

het station: Een station is een plaats waar bussen en treinen aankomen en vertrekken. Je kunt er instappen en uitstappen.

de bagage: Je bagage, dat zijn de spullen die je bij je hebt als je op reis bent, bijvoorbeeld een koffer of een tas.

het retour: Een retour is een kaartje waarmee je heen en terug kunt reizen. bijvoorbeeld met de trein of met het vliegtuig. Als je alleen heen reist, koop je een enkeltje.

Start**5**

U zegt:

“Als ik in Nederland met mijn nichtje Emma een dagje uit ga, bijvoorbeeld naar de dierentuin, dan ga ik vaak met de trein. Dan ga ik eerst naar **het station** waar de trein aankomt en vertrekt. Op **het station** koop ik dan een **retour**. Met dit kaartje kun je ergens heen reizen, maar ook weer terug. Ik heb dan meestal ook iets van **bagage** bij me, een tas met broodjes en wat te drinken. In de trein doen we vaak het spelletje ‘Ik zie, ik zie’.”

Kern – Instructie 1**5**

U bespreekt vervolgens de betekenissen van de nieuwe woorden aan de hand van het Woordweb.

Nadat u de woorden hebt uitgelegd gaat u een kort gesprekje met de leerlingen aan over hun ervaringen. Op Aruba is bijvoorbeeld geen **treinstation**, maar wel een busstation. Als je reist met het vliegtuig, koop je

meestal een **retour** en je neemt **bagage** mee in de vorm van een koffer of een tas.

U herhaalt de vorige Woordwebben samen met de leerlingen.

Kern – Instructie 2

30

U zegt:

“In het Papiamentu gebruiken we woorden uit een andere taal, zoals appel. Appel is een Nederlands woord, maar we gebruiken het ook in het Papiamentu. Computer is ook zo’n woord. Het is afkomstig uit het Engels, maar we gebruiken het ook in het Papiamentu. Bowling, chef en grill zijn ook leenwoorden uit het Engels.

In het Nederlands gebruiken we ook woorden die we lenen uit een andere taal, bijvoorbeeld het woord **retour**. **Retour** is eigenlijk een Frans woord, picknicken ook.”

U leest samen met de leerlingen Tekst 1 op bladzijde 94 van het Taalleesboek.

U maakt samen opdracht 1, op bladzijde 7 van het Werkboek.

U zegt:

“Vaak kun je aan de uitspraak wel horen dat een woord uit een andere taal komt. Je spreekt het woord dan anders uit dan je het schrijft, bijvoorbeeld: staatsjon-station, tiesjurt-T-shirt, sjem-jam.”

U maakt samen opdracht 2 op bladzijde 7 en 8 van het Werkboek. Lees de woorden in het hok voor en laat de leerlingen de woorden herhalen. Besteed hierbij extra aandacht aan de juiste uitspraak.

Extra:

U legt uit dat het soms lijkt of een woord echt Nederlands is, omdat je het uitspreekt zoals het er staat. Maar dan kan het toch een woord uit een vreemde taal zijn. Enkele voorbeelden hiervan zijn:

Televisie: tele=ver en visie is zien; dit zijn woorden uit het Grieks. Het gaat dus om een apparaat waarop je dingen kunt zien die ver weg gebeuren.

Telefoon: tele=ver en foon= stem of geluid. Een apparaat waarmee je een stem die ver weg is, kunt horen.

Parasol: para=tegen en sol=zon; parasol is een Frans woord. Het is een ding waarmee je je tegen de zon kunt beschermen.

Paraplu: para=tegen en plu=regen. Een paraplu gebruik je tegen de regen.

extra opdrachten: - Werkboek 8, bladzijde 9, oefening 3 en 4

Afsluiting**5**

Speel het spel 'Geef je zin door' met de leerlingen. U bedenkt een zin met een woord uit het Woordweb of een al besproken leenwoord. Fluister deze zin in het oor van een leerling. Die leerling fluistert de zin in het oor van de volgende leerling, dit gaat net zolang door tot de zin de hele kring rond is geweest. Aan het eind van de kring wordt gecontroleerd of de zin goed doorgegeven is. Als de zin niet overeenkomt, dient u de kring terug te lopen om te kijken waar het mis ging. Herhaal tot slot de betekenis van het woord uit het Woordweb/ leenwoord.

Didactische tip: Besteed niet alleen aandacht aan de uitspraak van de leenwoorden in opdracht 1 en 2, maar ook aan de betekenis. Een woord zoals 'snackbar' kennen de leerlingen misschien niet, maar ze kunnen aan het woord 'snack' waarschijnlijk wel de betekenis afleiden. Vergelijk het met een snacktruck.

Antwoorden

Werkboek 8, bladzijde 7 t/m 9

1

- 1 *Picknicken betekent buiten eten.*
- 2 *op een rustig plekje of gewoon langs de weg*
- 3 *uit het Frans*
- 4 *Je kunt het zien aan de ck. (In het Nederlands schrijven we nooit woorden met ck, maar met k of kk.)*

2

1 <i>station</i>	3 <i>snackbar</i>	5 <i>cadeautje</i>	7 <i>picknicken</i>	9 <i>koelbox</i>
2 <i>retour</i>	4 <i>T-shirt</i>	6 <i>baby(olifant)</i>	8 <i>garage</i>	10 <i>cornflakes</i>

extra 3

1 <i>(flat)</i>	2 <i>tram</i>	3 <i>race</i>	4 <i>bagage</i>	5 <i>jus</i>	6 <i>chips</i>	7 <i>chocola</i>

extra 4

<i>jam – tram</i>	<i>tour de France – retour</i>	<i>paté – café</i>
<i>bureau – cadeau</i>	<i>mayonnaise – punaise</i>	

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **de gids**, **rondleiden**, **pikdonker** en **geen hand voor ogen zien**.
- De leerlingen oefenen het vaststellen van het onderwerp en de deelonderwerpen van een weettekst.
- De leerlingen oefenen het onderscheiden van het aantal alinea's op vorm.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 2, Woordspoor 2
- Woordweb 2, Woordcluster 2

Individueel

- Taalleesboek, bladzijde 96
- Werkboek 8, bladzijde 10 t/m 14

Extra oefening

- Taalleesboek 2, bladzijde 97 en 98
- Werkboek 8, bladzijde 13 en 14, oefening 3.1 t/m 4.2

Vorbereiding

- Schrijf de volgende drie zinnen op het bord:
Sommige gangen zijn kilometers lang.
In Nederland zijn nog veel grotten.
Sommige grotten kun je bezoeken.

Betekenis van de woorden:

rondleiden:	Als je iemand ergens rondleidt, laat je hem alles zien. Je vertelt er dingen bij die leuk zijn om te weten. Bijvoorbeeld als je iemand je huis wilt laten zien, dan leidt je iemand rond in je huis.
de gids:	Een gids wijst bezoekers de weg en leidt ze rond.
pikdonker:	Als het pikdonker is, dan is het heel erg donker. Je kunt dan niets zien.
geen hand voor ogen zien:	Als je geen hand voor ogen ziet dan is het zo donker dat je niets ziet.

Start**5**

U vertelt dat u gisteren weer iets leuks hebt gedaan met uw nichtje. U hebt een bezoek gebracht aan de grotten. Vertel dat het best spannend was omdat het **pikdonker** in de grot was. Gelukkig had u een zaklamp bij u en was er een **gids** die de weg goed kende.

Kern – Instructie 1**15**

U bespreekt de betekenissen van de nieuwe woorden:

“**Pikdonker** is heel erg donker, zo donker dat alles zwart is. Als de zon schijnt is het moeilijk om een plekje te vinden waar het **pikdonker** is. Misschien in een kast. In de grot waar ik ben geweest, was het ook **pikdonker**. Daar kwam geen zonlicht. Zo donker dat je **geen hand voor ogen ziet**. Het is zo donker dat je je hand niet ziet als je hem voor je ogen houdt. ‘**Ik zie geen hand voor ogen**’ zeg je als je bedoelt dat het ergens **pikdonker** is. Brrrr, ik vind het altijd een beetje eng in het **pikgedonker!** Gelukkig werden we gisteren in de grot **rondgeleid** door een **gids**. Die **gids** vertelde allerlei interessante dingen over de grot en wist precies hoe je moest lopen. In een museum heb je ook vaak een **gids**.”

U vraagt aan de leerlingen of ze ook wel eens zijn **rondgeleid** door een **gids** en waar dat was.

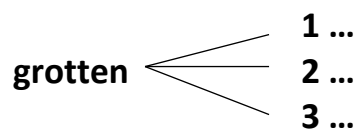
U bespreekt ook de betekenissen van de nieuwe woorden aan de hand van Woordweb 2.

U herhaalt de vorige Woordwebben samen met de leerlingen.

Kern – Instructie 2	20
----------------------------	-----------

U leest samen de tekst op bladzijde 96 van het Taalleesboek en maakt vervolgens opdracht 1, op bladzijde 11 van het Werkboek.

U zet het volgende schema op het bord:

U zegt:

“We weten nu dat de tekst uit drie alinea’s bestaat en dat hij over grotten gaat.”

U bekijkt samen met de leerlingen nog eens de tekst bij nummer 1 en u wijst de leerlingen erop dat er op de stippelijntjes drie zinnen ontbreken. Lees samen de zinnen op het bord en bespreek met de leerlingen welke zin waar hoort te staan en vul deze zin in op de juiste plek in het schema.

De leerlingen maken opdracht 2.1 en 2.2, op bladzijde 11 en 12 van het Werkboek.

extra opdrachten: - Taalleesboek 2, bladzijde 97 en 98

- Werkboek 8, bladzijde 14, oefening 5
- Werkboek 8, bladzijde 13 en 14, oefening 3.1 t/m 4.2

Afsluiting**5**

U schrijft het woord 'uitstapje' in grote letters op het bord. Laat de leerlingen in tweetallen zoveel mogelijk woorden opschrijven die ze kunnen maken met de letters van dit woord. Wie heeft de meeste woorden?

Didactische tip:

Kies een tekst uit een boekje met tips voor dagjes uit of over musea op Aruba. Laat de leerlingen de alinea's onderscheiden en aangeven hoe ze zijn vormgegeven.

Antwoorden

Werkboek 8, bladzijde 11 t/m 14

1

1 *b over grotten*   2 *De tekst heeft drie alinea's.*   3 *a aan de witregels*

2.1

- 1 *vier alinea's*
- 2 *Er wordt vier keer ingesprongen.*
- 3 *Het onderwerp van de tekst is het Afrika Museum.*

2.2

a alinea 2   b alinea 4   c alinea 1   d alinea 3

extra 3.1

bijvoorbeeld: meren

extra 3.2

- a Je kunt witregels tussen de alinea's gebruiken.*
- d Je kunt bij elke nieuwe alinea inspringen.*

extra 4.1

- 1 *De tekst heeft 4 alinea's.*
- 2 *Er wordt vier keer ongesprongen.*

extra 4.2

alinea 1: c   alinea 2: g   alinea 3: b   alinea 4: f

extraplus 5

- a Alinea 1 begint op regel 1.*
- b Alinea 2 begint op regel 7.*
- c Alinea 3 begint op regel 11.*
- d Alinea 4 begint op regel 15.*
- e Alinea 5 begint op regel 19.*

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden met twee klankgroepen.
- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden die eindigen op de klankgroepen –ig en –lijk.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 8, bladzijde 15 t/m 18

Vorbereiding

- U zorgt voor een zwarte stift en een groot karton om de geleerde spellingsregels op te schrijven.

Start**5**

U start de les met een herhaling van de klankgroepen. U begint met het opschrijven van het alfabet. U kunt de leerlingen deze laten opnoemen.

a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k	l
m	n	o	p	q	r	s	t	u	v	w	x
y	z										

Vervolgens vraagt u een leerling de klinkers (a, e, i, o, u) te omcirkelen.

U zegt:

“Door klinkers en medeklinkers aan elkaar te plakken, krijg je woorden. Als je die woorden uitspreekt, hoor je klankgroepen. We kennen korte klanken, lange klanken en tweetekenklanken. Welke korte, lange en tweetekenklanken kennen jullie?”

U laat een of meerdere leerlingen de klanken op het bord schrijven.

(Kort: a, e, i, o, u; lang: aa, ee, oo, uu; tweetekenklanken: ie, ei, ij, ui, eu, oe, au, ou.)

U vertelt dat de klas vandaag oefeningen gaat maken met twee klankgroepen in een woord en daarna met woorden die eindigen op –ig en –lijk.

Kern – Instructie 1**20**

U zegt:

“We hebben net gezien dat er verschillende klanken zijn. Een woord kan één klank hebben, maar ook meerdere. Bijvoorbeeld *schoolplein*. Het eerste woord, *school*, heeft een lange klank en het tweede woord, *plein*, heeft een tweetekenklank.”

U doet vervolgens een mondelinge oefening. U geeft beurten aan leerlingen om de volgende woorden eerst in klankgroepen te verdelen. (U kunt daarbij het woord door de klas of door een leerling laten klappen.)

Vervolgens vraagt u naar de klanken in de woorden. Let u erop dat u de klanken goed uitspreekt:

- stripboek (kort, tweeteeken)
- brandweer (kort, lang)
- buurvrouw (lang, tweeteeken)
- woonplaats (lang, lang)
- schrijfschrift (tweeteeken, kort)
- feestjurk (lang, kort)

Wanneer de klanken benoemd zijn, schrijft u het woord op het bord. Daarna nemen de leerlingen opdracht 1 op bladzijde 15 voor zich. U maakt deze gezamenlijk. U laat de leerlingen de plaatjes benoemen en de klanken die bij het woord horen. U schrijft de woorden op het bord zodat de leerlingen ze goed kunnen overnemen in hun Werkboek. Opdracht 2 en 3, op bladzijde 15 en 16 maken de leerlingen zelfstandig. U kijkt de oefeningen gezamenlijk na.

Kern – Instructie, stap 2

15

U schrijft op het bord:

heerlijk

U vraagt de leerlingen wat er moeilijk is aan de spelling van dit woord. (Je schrijft *lijk*, maar je zegt */luk/*.)

Dan vraagt u:

“Welke woorden kennen jullie nog meer met */luk/* aan het eind?”
(*lelijk, moeilijk, vreselijk, eerlijk, gevaarlijk, dadelijk, enzovoort*)

Nadat de leerlingen verschillende woorden hebben opgenoemd, schrijft u deze op het bord. U vraagt hen of zij de regel kennen voor dit soort woorden.

U schrijft vervolgens de regel op het bord:

Als je */luk/* hoort aan het eind van een woord, dan schrijf je *lijk*, maar niet bij *geluk*.

U vertelt waarom je in *geluk* geen *lijk* schrijft: omdat in het woord *geluk*, de nadruk ligt op *luk* en bij al die andere woorden niet.

Hetzelfde doet u bij het woord:

aardig

U vraagt weer wat er moeilijk is aan dit woord. (Je zegt /ug/ en je schrijft *ig*.) Ook hier laat u de leerlingen weer een aantal woorden bedenken die eindigen op *-ig*, die u opschrijft (bijvoorbeeld *treurig*, *dertig*, *veertig*, *keurig*, *verdrietig*, enzovoort). En ook hier vraagt u naar de regel, die u vervolgens op het bord schrijft:

Als je /ug/ hoort aan het eind van een woord, dan schrijf je *ig*, maar niet bij terug.

U vertelt waarom terug niet met *ig* geschreven wordt: omdat in *terug* de nadruk ligt op *ug*.

De leerlingen nemen hun Werkboek voor zich op bladzijde 16 en maken oefening 4. Dat is een woorddictee. U leest de volgende woorden voor, waarbij u goed let op de uitspraak:

- <i>zestig</i>	- <i>tachtig</i>
- <i>gevaarlijk</i>	- <i>makkelijk</i>
- <i>ziefelig</i>	- <i>rustig</i>
- <i>geluk</i>	- <i>vrolijk</i>
- <i>keurig</i>	- <i>terug</i>

U schrijft de woorden op het bord en laat de leerlingen hun woorden nakijken en verbeteren. Daarna bespreekt u de opdrachten 5 en 6 op bladzijde 17 en 18 van het Werkboek. U kunt hierbij eerst de woorden in het hok bespreken en bepalen wat erachter moet om het tot een heel woord te maken. Daarna zouden de leerlingen zelfstandig in tweetallen aan het werk kunnen. Mocht dit te moeilijk zijn, kunt u de oefeningen klassikaal maken.

U schrijft de regels die de leerlingen vandaag geleerd hebben op een groot karton en hangt deze goed zichtbaar op in de klas.

Afsluiting	5
-------------------	----------

U vraagt de leerlingen of ze de spellingsregels die ze vandaag hebben geleerd, lastig vinden of niet, en waarom.

U kunt de laatste minuten van de les vullen met het maken van een woordketting: een leerling krijgt een woord van u en hij/zij maakt een nieuw woord met de laatste letter. (*keurig*, *glas*, *sneeuwvitje*, *eerlijk*, *koning*, *grap*, *piloot*, enzovoort)

Antwoorden

Werkboek 8, blz. 15 t/m 18

1

*broodmes, zakkam, kerkklok
taartschep, veertien, vuurpijl*

2

*lange klank: brood, taart, veer, tien, vuur, pijl
korte klank: mes, zak, kam, kerk, klok, schep*

3

3.1

*honkbal, ijsbeer, zwembad, schooltas, paspoort, speeltuin, spaarpot, zaklamp, kopbal
Er zijn ook andere combinaties mogelijk, maar dan kun je niet alle woorden 1 keer gebruiken.*

3.2

*korte klank (blauw): honk, bal, zwem, bad, tas, pot, bal
lange klank (rood): beer, school, poort, speel, spaar
tweetekenklank (geel): ijs, tuin*

4

De dicteewoorden staan in de les.

5

1 eerlijk, keurig, moeilijk, 4 moedig, 5 aardig, 6 lelijk, 7 heerlijk, 8 gevaarlijk, 9 prachtig

6

1 misselijk, 2 duidelijk, 3 kleurig, 4 krachtig, 5 smakelijk, 6 veertig, 7 moeilijk, 8 lollig, 9 vreselijk, 10 negentig

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het nauwkeurig luisteren en vaststellen van onlogische zaken.
- De kinderen oefenen wanneer een woord (als 'zagen') een doe-woord is of een de- of het- woord.

Materiaal

Klassikaal

- luister cd, fragment 8

Individueel

- Werkboek 8, bladzijde 19 en 20

Extra oefening

- Werkboek 8, bladzijde 20, oefening 2 en 3

Start**5**

U zegt:

“Ik laat jullie zo meteen een verhaal horen over een gezin dat een dagje naar het strand gaat. In dat verhaal komen dingen voor die eigenlijk niet kloppen. Als je zoiets hoort, steek je je vinger op. Je mag dan zeggen wat niet klopt. We gaan eerst even oefenen. Luister naar het voorbeeld en steek je vinger op als je denkt dat het niet klopt.”

U leest het volgende voor:

“Het was een mooie dag. De lucht was blauw en er was geen wolk te zien. Jaap pakte zijn paraplu en ging naar buiten.”

U bespreekt met de kinderen wat er niet klopt in dit stukje tekst. Benadruk hierbij wel dat het wel mogelijk is dat Jaap een paraplu meeneemt, maar dat het niet logisch is.

Kern – Instructie 1**20**

Via de luister cd laat u het onderstaande verhaal in fragmenten beluisteren. In de tekst is met uitroeptekens aangegeven waar zich onlogische zaken bevinden. Na elk fragment stopt u de cd en laat u een leerling vertellen of er volgens hem iets niet klopt/iets onlogisch is. Daarbij merkt u steeds op dat het wel mogelijk is wat de leerlingen juist gehoord hebben, maar dat het wel onlogisch is.

Een dagje naar het strand

- 1 Ellen en Jon zitten al achterin de auto. Hun moeder zit voorin en hun vader zet de koelbox in de kofferbak. De zon brandt op de auto. Papa zet zijn wollen muts op (!). ‘Allemaal klaar?’ roept hij.
- 2 Dan vertrekken ze. Het is niet zo ver rijden naar het strand. Bij een benzinestation stopt papa om te tanken. Anderhalf uur later (!) rijden ze weer verder. Het is druk op het strand. Alle parkeervakken zijn vol.
- 3 “Kijk eens wat een mooie golven!” juicht Ellen. Papa zet de auto vlak voor het water neer (!). Snel laden ze alles uit. Mama zet de parasol op. Ellen pakt de stoeltjes.
- 4 Papa maakt de koelbox open. Hij haalt er een pot met thee uit (!). Jon blaast het luchtbed op. ‘Ik ga met de golven meedrijven’ roept hij.
- 5 Hij trekt zijn schoenen aan (!). Samen met Ellen rent hij het water in. Even later drijven ze op het luchtbed. Ze kijken om zich heen. Er zijn veel mensen in het water.
- 6 Ze zien een oude mevrouw met een badmuts op, een jongetje met een grote bal en een baby met een duikbril (!).
- 7 Pas laat in de middag gaan ze weer naar huis. Daar pakken ze alles weer uit. Ellen laat het luchtbed leeglopen (!). “Het was best leuk”, zegt ze tegen Jon. Jon knikt. “Ik hoop dat we morgen weer gaan”, zegt hij.

Kern – Instructie 2	15
----------------------------	-----------

U legt uit dat er woorden bestaan die je op twee manieren kunt gebruiken: als een doe-woord, of als een de- of het- woord.

U leest en bespreekt de bijbehorende uitleg bij opdracht 1, op bladzijde 19 van het Werkboek. Vervolgens maakt u met de leerlingen de opdracht.

extra opdrachten: - Werkboek 8, bladzijde 20, oefening 2 en 3

Afsluiting	5
-------------------	----------

U schrijft op het bord de zin:

Als vliegen achter vliegen vliegen, vliegen vliegen vliegen achterna.

Laat de kinderen de doe- woorden omcirkelen en de de- woorden onderstrepen.

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek 8, bladzijde 19 en 20

1

- 1 Heb je drinken bij je?
- 2 Die mensen drinken koffie.
- 3 Wij reizen per bus als we een dagje uitgaan.
- 4 Sommige reizen zijn helemaal niet duur.
- 5 Er staat een stempel op het kaartje.
- 6 Stempel jij wel eens letters op papier?
- 7 Ik stop voor jouw huis.
- 8 De bus maakt nog één keer een stop. Dan zijn we er.
- 9 Mijn vader heeft een elektrische boor.
- 10 Soms boor ik daar ook mee.

extra 2

- 1 Die vliegen vliegen niet erg hard.
- 2 De meneer fluit op een fluit.
- 3 Heb je dorst? Ik pak wel even een pak.
- 4 Die mannen kaarten met nieuwe kaarten.
- 5 Als je mij een duw geeft, duw ik jou ook.
- 6 Mijn zusje vindt het niet leuk als ik op haar step step.

extraplus 3

bijvoorbeeld:

- 1 Ik was de auto.
Ik doe mijn sokken in de was.
- 2 Ik hoor een klop op de deur.
Ik klop op de deur.

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het onderscheiden van alinea's op basis van veranderingen met betrekking tot het aantal personen, tijd, plaats en gebeurtenis.
- De leerlingen oefenen het gebruik van de verwijswaarden hij, hem, zij, haar, het, hun, jullie en we.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Taalleesboek 2, bladzijde 102 en 103
- Werkboek 8, bladzijde 21 t/m 24

Extra oefening

- Taalleesboek 2, bladzijde 104
- Werkboek 8, bladzijde 24, oefening 5 en 6

Start**5**

U zegt:

“Weetteksten worden onderverdeeld in alinea's. Dat hebben we in de vorige lessen geleerd. Maar in verhalen gebeurt dat ook. In deze les gaan we goed kijken waarom in een verhaal een nieuwe alinea begint. We hebben het hier al eens eerder over gehad. Ook gaan we kijken naar woorden als hij, hem, zij, haar, het, hun, jullie en we. Wie worden er met deze woorden bedoeld in een tekst?”

Kern – Instructie**35**

U leest samen de tekst 'Naar de kinderboerderij' op bladzijde 102 van het Taalleesboek en maakt samen de bijbehorende opdracht 1.1 en 1.2 op bladzijde 21 van het Werkboek.

U vraagt vervolgens:

“Wie weet nog hoe we kunnen zien waar een nieuwe alinea begint?” (witregel/ inspringen)
 “En wie weet nog wanneer we met een nieuwe alinea beginnen?”

De antwoorden op deze laatste vraag schrijft u op het bord:

- **Er komt een andere persoon bij.**
- **Er gebeurt iets op een andere plaats.**
- **Er gebeurt iets op een andere tijd.**
- **Er gebeurt iets heel anders.**

Vervolgens leest u samen met de leerlingen de tekst 'Naar opa en oma' op bladzijde 102 van het Taalleesboek. U vraagt daarna:

“Waar begint in dit verhaaltje de tweede alinea en waarom?”
(bij regel 11, want daar gebeurt iets heel anders)

U stelt de volgende vragen:

- “Wat wordt er met **het** bedoeld in regel 6?” (of de jongens mogen komen)
- “Wie wordt met **hun** bedoeld in regel 6?” (opa en oma)
- “Wie wordt met **hen** bedoeld in regel 10?” (de vader en moeder van Wout)
- “Wie wordt met **hij** bedoeld in regel 12?” (Wout)

Hierna leest u de tekst 'In het zwembad' op bladzijde 103 van het Taalleesboek. U geeft aan dat dit verhaaltje uit drie alinea's bestaat. Er is niet ingesprongen en er zijn geen witregels. U vraagt: 'Waar begint de tweede alinea en waarom?' (bij regel 4 (Ze staan in de struiken.), want er gebeurt iets anders op een andere plaats) 'Waar begint de derde alinea?' (bij regel 8 ('Wat doen jullie hier nou?')), want dan komt er een andere persoon bij)

U stelt de volgende vragen:

- “Waarop slaat **het** in regel 2?” (kleedhokje)
- “Wie worden met **ze** bedoeld in regel 8?” (Marijn en Ruben)
- “Wie wordt met **hem** bedoeld in regel 11?” (de badmeester)
- “Op wie slaat **we** in regel 12?” (Marijn en Ruben)

De leerlingen maken in tweetallen de opdrachten 2.1, 2.2 en 3, op bladzijde 22 van het Werkboek.

extra opdrachten: - Taalleesboek 2, bladzijde 104
- Werkboek 8, bladzijde 24, oefening 5 en 6

U legt de extra oefeningen uit en de leerlingen gaan zelfstandig aan het werk. U biedt hulp waar nodig is.

Afsluiting	5
-------------------	----------

U speelt het spel 'Ik ga naar het zwembad en neem mee...'. Probeer samen het record van de vorige les te verbreken.

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek 8, bladzijde 21 t/m 24

1.1

c Er wordt ingesprongen.

1.2

1 Jolijn   2 Jolijn   3 Michel

2.1

b Er komt een andere persoon bij.

2.2

1 De derde alinea begint op regel 9.   2 Daar gebeurt iets op een andere plaats.

3

1 juf Marleen   2 Tino   3 Jemie en Arwin   4 de tien) paarden

4

b Op het station zoeken ze het goede perron op.

extra 5

b Hij staart voor zich uit en zucht.

(Opmerking: De overige antwoorden hebben betrekking op verandering van tijd/persoon/gebeurtenis.)

extra 6

1 Robert   2 Jon en Job   3 kaartje   4 de mevrouw

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het maken van een samengestelde zin met de voegwoorden 'en', 'omdat' of 'want'.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Taalleesboek 2, bladzijde 105
- Werkboek 8, bladzijde 25 t/m 31

Extra oefening

- Werkboek 8, bladzijde 30 en 31, oefening 6 en 7

Start**5**

In deze les gaan we proberen lange zinnen korter te maken, of van twee korte zinnen een lange zin te maken. We plakken er dan een woord tussen, zoals 'en', 'omdat', of 'want'.

Kern – Instructie**35**

U leest samen de tekst op bladzijde 105 van het Taalleesboek. Vervolgens bespreekt u de uitleg bij opdracht 1 en maakt u samen met de leerlingen opdrachten 1 en 2, op bladzijde 25 en 26 van het Werkboek.

De leerlingen maken daarna in tweetallen de opdrachten 3, 4 en 5, op bladzijde 27 t/m 29 van het Werkboek.

U bespreekt samen de antwoorden en u wijst op het volgende:

- Bij opdracht 3 vervalt de punt achter de eerste zin.
- Bij opdracht 4 hoort er een komma voor het woord 'want'.
- bij opdracht 5 verandert de woordvolgorde in de tweede zin.

extra opdrachten: - Werkboek 8, bladzijde 30 en 31, oefening 6 en 7

U licht de opdrachten op bladzijde 30 en 31 kort toe en de leerlingen maken de opdrachten zelfstandig. U biedt hulp waar nodig is.

Afsluiting**5**

U speelt het spel 'Geef de zin door'. Vertel dat het nu extra moeilijk wordt omdat het een samengestelde zin is en fluister de zin in het oor van het eerste kind. Bereikt de hele zin de laatste leerling?

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek 8. bladzijde 25 t/m 31**1**

- 1 *Tes en Tim springen overeind. Tes en Tim schreeuwen.*
- 2 *Mam kijkt op. Mam vraagt waar ze heen gaan.*
- 3 *De kinderen vragen. De kinderen raden.*
- 4 *Pap schudt zijn hoofd. Pap staat op.*

2

- 1 *(Het is voor grote en kleine mensen.)*
- 2 *Gaan ze naar de speeltuin of naar de film?*
- 3 *Is het ver weg of dichtbij?*
- 4 *Zullen ze met de auto of (met) de fiets gaan?*

3

- 1 *(Pap loopt naar de schuur en Tim loopt achter hem aan.)*
- 2 *Mam trekt haar jas aan en Tes zet een muts op.*
- 3 *Pap rijdt voorop en Tim rijdt naast hem.*
- 4 *Tes fietst naast mam en ze babbelen gezellig.*

4

- 1 *(Tes en Tim zijn nieuwsgierig, want ze willen weten waar ze heen gaan.)*
- 2 *Ze stoppen bij een hek, want ze moeten daar een kaartje kopen.*
- 3 *Ze fietsen nog een eind verder, want ze zijn er nog niet.*
- 4 *Het is een leuke fietstocht, want ze rijden over heuveltjes.*

5

- 1 *(Ze stappen van de fiets, omdat ze er zijn.)*
- 2 *Tes en Tim zijn verbaasd, omdat ze een museum zien.*
- 3 *Het is geen gewoon museum, omdat je heel ver onder de grond gaat.*
- 4 *Een lange gang loopt schuin naar beneden, omdat je anders niet onder de grond komt.*

extra 6

bijvoorbeeld:

- 1 *Ze kijken omhoog en ze zien daar de wortels van een reusachtige boom.*
- 2 *Ze blijven wachten, omdat af en toe een vos zijn kop uit zijn hol steekt.*
- 3 *Ze kijken in een kastje met zand en (ze) zien de botten van een konijn.*

extra 7

- 1 *Je ziet er dieren van vroeger en (van) nu.*
- 2 *Niet alleen dingen om naar te kijken maar ook om aan te voelen.*
- 3 *Het was een leuk en leerzaam uitstapje.*

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **het model, de ware grootte, het formaat, zweven, het reuzenrad en de draaimolen.**

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 3, Woordcluster 3
- Woordweb 4, Woordspoor 4

Individueel

- Werkboek 8, bladzijde 32 en 33

Vorbereiding

- U zorgt voor post-it's en een zwarte stift.
- U zorgt voor een modeltreintje, een modelvliegtuig, een speelgoedautootje of een meubelstuk uit het poppenhuis.
- youtube film: https://youtu.be/Ob8kttPM_fm "Op De Kermis In Madurodam 2013"

Betekenis van de woorden:

het model:	Een model is voorbeeld van iets dat gemaakt moet worden of gemaakt is.
ware grootte:	Als iets op ware grootte is, dan is het precies zo groot als in het echt.
de maat:	Als je de maat van iets weet, weet je hoe groot het is.
het formaat:	Het formaat van iets is de maat ervan. Het formaat geeft aan hoe groot het is.
zweven:	Zweven betekent: in de lucht hangen zonder ergens aan vast te zitten.
het reuzenrad:	Een reuzenrad is een groot ronddraaiend rad met stoeltjes waar je in kunt zitten. Je ziet een reuzenrad op een kermis of een pretpark.
de draaimolen:	Een draaimolen is een ronddraaiende schijf met autootjes en dierfiguren, waarop je je op de kermis kunt laten ronddraaien.

Start**5**

U toont de meegenomen **modellen** en vraagt de kinderen wat hun opvalt. De voorwerpen lijken net echt, maar zijn een stuk kleiner dan in het echt.

Kern – Instructie 1**15**

U legt uit:

“De dingen die we hier zien, zijn **modellen**. Ze zijn precies nagemaakt, maar dan in een veel kleiner **formaat**. **Formaat** betekent de maat van iets, hoe groot iets is. Hoeveel kleiner dan in werkelijkheid is **het formaat** van deze voorwerpen? Veel en veel kleiner! Soms maken mensen ook iets na op **ware grootte**.”

Dan is **het model** even groot als het echte ding. Denk bijvoorbeeld aan de blauwe paarden in Oranjestad. Die paarden zijn nagemaakt op **ware grootte.**”

U laat de leerlingen Woordweb 3 zien.

Gezamenlijk met de leerlingen breidt u het Woordweb uit, aan de hand van vragen als:

- “Wie heeft er wel eens een **model** gemaakt van iets (en zo ja, wat was dat dan)?
- “Wat voor voorbeelden kennen we van **modellen?**”
(speelgoedauto’s en –vliegtuigen, spullen voor het poppenhuis)

U schrijft de antwoorden van de leerlingen op post-it’s en plakt deze op het Woordweb.

Kern – Instructie 2	20
----------------------------	-----------

U vertelt:

“In Nederland is een hele stad nagebouwd in het klein. Er zijn **modellen** gemaakt van gebouwen, mensen, dieren, een vliegveld met vliegtuigen, een station met treinen, een kermis en nog veel meer. Deze stad heet Madurodam. Naar Madurodam gaan is een leuk dagje uit.”

U laat een kort filmpje zien van Madurodam om de leerlingen een idee te geven hoe Madurodam eruitziet.

Vervolgens vertelt u dat u de kermis in Madurodam het leukste vindt. Er is in het klein een **reuzenrad**, een **draaimolen** en een zweefmolen nagebouwd.

U bespreekt met de kinderen Woordweb 4 en breidt dit uit met meerdere attracties, zoals de botsauto’s en de achtbaan. Vergelijk een kermis met Coney Island.

U maakt samen met de leerlingen opdracht 1 en 2 op bladzijde 33 van het Werkboek.

U herhaalt de vorige Woordwebben samen met de leerlingen.

Afsluiting	5
-------------------	----------

U bekijkt samen met de leerlingen nog een keer **de modellen** die u van thuis hebt meegenomen. Geef de leerlingen de opdracht om thuis op zoek te gaan naar een **model** van iets en dat de volgende dag mee naar school te nemen. Dus iets wat in het klein is nagemaakt.

Didactische tip: Het klokhuis heeft een aflevering over Madurodam gemaakt: <https://www.schooltv.nl/video/het-klokhuis-de-keuze-van-de-kijker-madurodam/#q=madurodam> . In deze aflevering laten ze zien hoe een model van bijvoorbeeld een huis of een brug gemaakt wordt. U kunt deze film eventueel ook als START gebruiken.

Antwoorden

Werkboek 8, bladzijde 33

1

Onder de parachute staan verschillende soorten kermisattracties, zoals: fietstocht, boottocht, trektocht.

2

luiers: mini

popcorn: kingsize

trui: large

hamburger: medium

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden met –uw, -eeuw, -ieuw, -auw, en -ouw.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 8, bladzijde 34 t/m 37

Vorbereiding

- U neemt de tekening bij de afsluiting over op het bord.

Start**5**

U begint de les met een auditieve oefening in de vorm van een spel.

U zegt:

“We beginnen vandaag met een spelletje. Ik lees drie woorden voor. Twee van die woorden hebben dezelfde klank, maar eentje klinkt anders. Je kunt ook zeggen: die rijmt niet met de andere twee. Jullie moeten zeggen welke dat is. Luister dus goed naar mij en zeg welk woord niet in het rijtje past.”

Nadat u de eerste drie woorden hebt voorgelezen, geeft u de beurt aan een leerling om te zeggen welk woord anders klinkt.

U leest de volgende woorden voor:

- leeuw	eeuw	leer	(leer)
- schuur	schuw	duw	(schuur)
- kieuw	kier	nieuw	(kier)
- meel	meeuw	schreeuw	(meel)
- nieuw	wiel	hiel	(nieuw)
- sleur	sluw	zeur	(sluw)

Kern – Instructie, stap 1**20**

U zegt:

“Een aantal woorden die ik net heb voorgelezen hebben de klank uw, eeuw of ieuw. Daar gaan we vandaag mee oefenen: woorden die een *u* voor de *w* krijgen. Daar hebben jullie al eerder mee geoefend.”

U schrijft de eeuw-, ieuw- en uw-woorden uit het spel op het bord.

leeuw	kieuw	schuw
eeuw	nieuw	duw
meeuw		sluw

De leerlingen nemen het Werkboek voor zich en u bespreekt de oefeningen 1, 3 en 4.1. Die kunnen de leerlingen gaan maken.

Wanneer zij klaar zijn, wijst u hen erop dat de klanken *eeuw*, *ieuw* en *uw* bij de gemaakte oefeningen steeds aan het eind staan, maar dat dit niet altijd zo is. Er kunnen nog letters of woorden achter staan, zoals bij de woorden *leeuwen*, *nieuws* of *duwt*. U maakt oefening 2 gezamenlijk en laat de leerlingen oefeningen 4.2 en 5 in tweetallen maken.

Kern – Instructie, stap 2	20
----------------------------------	-----------

Nadat u de oefeningen hebt nagekeken, schrijft u op het bord:

“Wat flauw!”, zei de vrouw.

U vraagt:

“Wat is de laatste letter van *flauw* en *vrouw*?” (een *w*)

“Hoor je die ook?” (nee, niet goed)

“We kunnen deze zin ook zo veranderen, dat je de *w* wel hoort:

“Wat een flauwe grap”, zeiden de vrouwen.”

U schrijft deze zin onder de eerste zin.

“Wat een flauwe grap”, zeiden de vrouwen.

U vertelt dat woorden met *au* en *ou* dus ook op *uw* kunnen eindigen. En dat je, om goed te kunnen horen of er een *w* op het einde van een woord staat, het *ou-* of *au-*woord langer maakt.

De leerlingen maken oefening 6 op bladzijde 37 van het Werkboek.

Oefening 6 leest u voor als een dictee, waarbij u eerst de hele zin voorleest en daarna het in te vullen woord herhaalt:

1 De violist had last van ruwe handen.	ruwe
2 Pas op voor de scherpe klauwen van deze kat!	klauwen
3 Als we tegen de deur duwen , gaat hij wel open.	duwen
4 Ik houd meer van koude melk dan van lauwe melk.	lauwe
5 Het postkantoor is een heel groot gebouw .	gebouw
6 Wil je me waarschuwen als de melk kookt?	waarschuwen
7 Jongens worden mannen en meisjes worden vrouwen .	vrouwen

4.1

1 leeuw, 2 sluw, 3 sneeuw, 4 nieuw, 5 kieuw, 6 duw

4.2

1 leeuwen, 2 sluwe, 3 sneeuwen, 4 nieuwe, 5 kieuwen, 6 duwen

5

1 nieuw, 2 duwt, 3 kieuw, 4 schreeuwt, 5 nieuws, 6 sneeuwt

6

De woorden staan in de les.

7

De woorden staan in de les.

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **de vertrekhal**, **de aankomsthal** en **de landingsbaan**.
- De leerlingen oefenen het schrijven van een weettekst over een gegeven onderwerp aan de hand van een schema.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 3, Woordspoor 3

Individueel

- Werkboek 8, bladzijde 38 t/m 40
- Taalleesboek, bladzijde 100 en 101

Extra oefening

- Werkboek 8, bladzijde 40 oefening 2

Betekenis van de woorden:

- de vertrekhal:** Een vertrekhal is een ruimte op een luchthaven waar mensen die op reis gaan, kunnen wachten tot hun vliegtuig vertrekt.
- de aankomsthal:** Een aankomsthal is een ruimte op een luchthaven waar mensen doorheen komen wanneer hun vliegtuig geland is.
- de landingsbaan:** Een landingsbaan is een stuk weg waarop vliegtuigen kunnen landen.

Start**5**

U zegt:

“Ik was laatst op het vliegveld om mijn nichtje Emma weg te brengen. Wat een drukte was het daar. We waren een beetje verdwaald en kwamen in **de aankomsthal** terecht. Daar moest ik niet zijn. Als je iemand moet wegbrengen moet je natuurlijk naar **de vertrekhal**. Gelukkig zagen we op borden hoe je bij **de vertrekhal** moet komen. We waren veel te vroeg. Dus zijn we nog even naar een plek gegaan waar je naar **de landingsbanen** kunt kijken. Je kunt daar de vliegtuigen goed zien.”

U herhaalt de vorige Woordwebben samen met de leerlingen.

Kern – Instructie 1**15**

U bespreekt de betekenissen van de nieuwe woorden aan de hand van het Woordweb. Nadat u de woorden hebt uitgelegd gaat u een kort gesprekje met de leerlingen aan. Bij de vragen laat u steeds weer de nieuwe woorden klinken. Gebruik daar waar het kan ook de woorden uit eerdere lessen, zoals bagage en retour.

- “Wie heeft er wel eens iemand weggebracht of afgehaald van het vliegveld? Wie waren dat? Hoe ging dat?”

Kern – Instructie 2	15
----------------------------	-----------

U begint samen met de leerlingen aan een weettekst over de luchthaven door de opdrachten 1.1 en 1.2 op bladzijde 39 van het Werkboek te maken. Deze weettekst wordt in les 12 afgemaakt.

extra opdrachten: - Werkboek 8, bladzijde 40, oefening 2

U neemt de extra oefeningen op bladzijde 40 samen door met de leerlingen. Daarna maken de leerlingen deze oefeningen zelfstandig. U biedt hulp waar nodig is.

Afsluiting	10
-------------------	-----------

U speelt met de leerlingen het spel ‘Galgje’. U kiest een woord uit les 9 of 11. Als de leerlingen het woord hebben geraden, laat u ze een nieuw woord bedenken met de letters van het geraden woord. Wie kan het langste woord maken?

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek 8, bladzijde 39 t/m 41

1.1

naar het vliegveld

1 (vertrekhal): a,b,e

2 (de landingsbaan): c,f,g

3 (de aankomsthal): d

1.2

zelfbedachte zinnen bij de drie plaatjes

extra 2

1 *eigen schema met drie onderwerpen rond het thema “Een dagje uit”*

2 *eigen tekst aan de hand van het schema*

Er moet een duidelijk onderscheid zijn tussen de inhoud van de verschillende alinea’s.

De alinea’s moeten inspringen.

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **de vertrekhal**, **de aankomsthal** en **de landingsbaan**.
- De leerlingen oefenen het schrijven van een weettekst aan de hand van een schema.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 3, Woordspoor 3.

Individueel

- Taalleesboek, bladzijde 100
- Werkboek 8, bladzijde 41

Extra oefening

- Werkboek 8, bladzijde 41 oefening 1.2

Betekenis van de woorden:

- de vertrekhal:** Een vertrekhal is een ruimte op een luchthaven waar mensen die op reis gaan, kunnen wachten tot hun vliegtuig vertrekt.
- de aankomsthal:** Een aankomsthal is een ruimte op een luchthaven waar mensen doorheen komen wanneer hun vliegtuig geland is.
- de landingsbaan:** Een landingsbaan is een stuk weg waarop vliegtuigen kunnen landen.

Start**5**

U bekijkt met de kinderen nog een keer het Woordweb 3 en herhaalt de woorden het vliegveld, **de vertrekhal**, **de aankomsthal** en **de landingsbaan** door deze plekken te omschrijven en de leerlingen te laten raden waar u bent. Bijvoorbeeld:

“Ik kom iemand ophalen. Ik ben op de plek waar de mensen zijn die net uit het vliegtuig komen. Ze hebben net hun koffer van de band gepakt. Ra, ra waar ben ik?”

Kern – Instructie**30**

U herhaalt opdracht 1.2 van het Werkboek op bladzijde 39 en leest de zinnen die u samen met de kinderen hebt bedacht bij de plaatjes op bladzijde 100 van het Taalleesboek. Vervolgens maken de leerlingen opdracht 1.1, op bladzijde 41 van het Werkboek.

Opdracht 1.2 is een extra opdracht voor als de kinderen klaar zijn met opdracht 1.1.

Afsluiting**10**

U vraagt verschillende kinderen om hun geschreven stukje voor te dragen.

Didactische tip:

Loop door de klas en help de leerlingen die het moeilijk vinden, door vragen te stellen over hoe ze verder zouden kunnen gaan, bijvoorbeeld: "Je hebt het plaatje van de vertrekhal gekozen. Wat weet je over de vertrekhal?"

Laat de leerlingen in steekwoorden opschrijven wat ze over dat onderwerp weten en laat ze hier vervolgens zinnen bij bedenken.

Antwoorden

Werkboek 8, bladzijde 41

1.1

Een aantal zelfbedachte zinnen die passen bij één van de drie plaatjes. De zinnen moeten samen een alinea vormen.

1.2

eigen tekening

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **drijven, meedrijven, de oever, de vergunning, controleren en de opzichter.**
- De leerlingen oefenen het hanteren van de verwijswaarden hij, hem, zij, haar, het, hun, hen, jullie en we.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 4, Woordcluster 4
- Woordweb 5, Woordspoor 5

Individueel

- Taalleesboek 2, bladzijde 108 t/m 112
- Werkboek 8, bladzijde 42 t/m 49

Extra oefening

- Taalleesboek 2, bladzijde 110 en 111
- Werkboek 8, bladzijde 48 en 49, oefening 7 t/m 9

Betekenis van de woorden:

de oever:	Een oever is de rand van een rivier of een meer. Bij de oever begint het land.
drijven:	Als iets drijft, blijft het op het water liggen. Drijven is het tegenovergestelde van zinken.
meedrijven:	Meedrijven is je mee laten voeren op de stroming van een rivier of zee.
de vergunning:	Een vergunning is de officiële toestemming om iets te doen. Iemand krijgt een vergunning van degene die de regels bepaalt. Je hebt bijvoorbeeld op Aruba een vergunning nodig om te bouwen. Je krijgt deze vergunning van DOW.
controleren:	Controleren is kijken of alles goed is.
de opzichter:	Een opzichter kijkt of alles goed gaat als ergens een huis wordt gebouwd.

Start**5**

U vertelt dat een dagje uit ook een dagje samen vissen kan zijn. U vraagt aan de leerlingen wie er wel eens gaat vissen, met wie ze dat dan doen en waar. Vul de woordspin EEN DAGJE UIT! aan met vissen.

Kern – Instructie 1**20**

U vertelt dat je op Aruba overal mag vissen, maar in Nederland niet. In Nederland heb je daar een **vergunning** voor nodig. U leest vervolgens samen met de kinderen de tekst 'Een dagje met de boot' uit Taalleesboek bladzijde 112.

Daarna zegt u:

“Een vriend van mij in Nederland ging eens uit vissen. Hij had een bekeuring gekregen omdat hij zijn **vergunning** thuis had laten liggen.

Een **vergunning** is een papiertje waarop staat dat je toestemming hebt om te gaan vissen. Voor zo’n **vergunning** moet je betalen.

Als je gaat vissen moet je de **vergunning** meenemen, want er kan altijd iemand komen **controleren**.

Er wordt niet alleen bij het vissen in Nederland **gecontroleerd**, maar bijvoorbeeld hier op Aruba moet ook **gecontroleerd** worden wanneer je een extra kamer wilt bouwen bij je huis. Dan komt een **opzichter** op bezoek om te **controleren** of de kamer volgens de regels wordt gebouwd.”

U bespreekt vervolgens de betekenissen van de nieuwe woorden aan de hand van Woordweb 4.

Daarna vertelt u verder:

“Als je gaat vissen, kun je in een bootje gaan, maar je kunt ook aan de **oever** van de zee zitten vissen of op de rotsen bij de zee. Soms zie je zelfs zwemmers **drijven**, maar ook plastic cups of ander afval. Deze afval **drijft mee** met de stroom van de zee en is gevaarlijk voor de vissen. Die denken dat het allemaal eetbaar is. Daarom moeten we zorgen dat er geen rommel in zee komt. Soms kun je ook op het water **drijven** en je laten **meedrijven** met de stroom van het water. Lekker is dat.”

U bespreekt de betekenissen van de nieuwe woorden aan de hand van Woordweb 5.

Daarna vraagt u de leerlingen naar hun eigen ervaringen. Bij de vragen laat u steeds de nieuwe woorden klinken. Richt uw vragen ook en vooral op de leerlingen die niet zo snel geneigd zijn een beurt te vragen.

U kunt de volgende vragen stellen:

- Vroeger vond ik het leuk om ’s morgens te gaan vissen. Dan ging ik met mijn broer en zochten we een rustig plekje. We vingden bijna nooit iets, maar het was heerlijk om te doen. Wie komt er wel eens aan het water of bij de zee?
- Zit je dan aan de **oever** of zit je in een boot?
- Wat kan er allemaal in het water **drijven**?

- Als je aan het strand bent, kun je je lekker laten **meedrijven** op de golven. Wie doet dat wel eens?
- Vind je dat leuk?
- Mag je dan een luchtbed gebruiken? Waarom wel of waarom niet?

De leerlingen maken de opdrachten 1, 2 en 3, op bladzijde 43 en 44 van het Werkboek.

U herhaalt de vorige Woordwebben samen met de leerlingen.

Kern – Instructie 2	15
----------------------------	-----------

U bekijkt met leerlingen nog een keer het verhaal 'Een dagje met de boot' op bladzijde 112 van het Taalleesboek. U vraagt waar de tweede alinea begint (bij regel 4) en waarom die alinea juist daar begint. (omdat er daar een ander persoon bij komt)

Op dezelfde wijze vraagt u waar de derde alinea begint en waarom. (bij regel 13, omdat daar iets op een andere tijd gebeurt)

U vraagt:

“Wie kan nu vertellen wanneer je met een nieuwe alinea kunt beginnen?”

Uit de antwoorden moet naar voren komen dat het begin van een nieuwe alinea gekenmerkt wordt door een wisseling met betrekking tot:

- persoon
- tijd
- plaats

Tenslotte vraagt u met betrekking tot de volgende woorden uit de tekst waar ze op slaan (naar verwijzen):

“Waar slaan ze op, waar verwijzen ze naar?”

- ‘Ze’ in regel 1.” (Thomas en oom Karel)
- “‘ze’, ‘Hij’ en ‘hen’ in regel 4.” (Thomas en oom Karel, de man, Thomas en oom Karel)
- “‘Die’ in regel 6.” (De opzichter)
- “‘die’ in regel 8.” (De vergunning)
- “‘ik’ in regel 9.” (Oom Karel)
- “‘jullie’ in regel 10.” (Thomas en oom Karel)
- “‘hij’ en ‘hem’ in regel 11.” (Thomas, de opzichter)
- “‘ze’ in regel 13.” (Thomas en oom Karel)

U kunt hier ook een wedstrijd van maken, jongens tegen meisjes. U verdeelt de klas in jongens en meisjes en turft of ze het antwoord op de vragen goed hebben. Wie wordt de 'Verwijswoordenkampioen'?

U licht de opdrachten op bladzijde 45 tot en met 47 van het Werkboek kort toe.

De leerlingen maken de opdrachten zelfstandig.

U kijkt samen met de leerlingen de opdrachten na.

extra opdrachten: - Taalleesboek 2, bladzijde 110 en 111

- Werkboek 8, bladzijde 48 en 49, oefening 7 t/m 9

Afsluiting	5
-------------------	----------

U speelt het spel 'Ik ga een dagje vissen en neem mee...'

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek 8, bladzijde 43 t/m 49

1

Plaatje 1: Jossy en zijn familie zitten op een oever te vissen.

Plaatje 2: Een opzichter controleert vergunningen.

Plaatje 3: De opzichter is boos.

Plaatje 4: Jossy en zijn familie gaan op een plek zitten waar je geen vergunning nodig hebt.

2

In de gracht drijven: een woonboot, een paraplu, een lege chipszak, een vlot waar een vogel een nest op heeft gemaakt.

3

De volgende zinnen hebben een kruisje:

een plastic zak in een rivier

een boomblad in een rivier

een hoed in een rivier

4.1

a Er gebeurt iets op een andere plaats.

4.2

In regel 6 begint de derde alinea, omdat er iets op een andere plaats gebeurt.

In regel 9 begint de vierde alinea, omdat er een andere persoon bij komt.

4.3

1 Lodewijk

3 Marloes en Lodewijk

5 iemand/een jongen

2 mensen

4 Marloes en Lodewijk

5

d Bart schudt zijn hoofd.

6

1 Bart en Nora	3 juf	5 Bart
2 Bart en Nora	4 die twee oppassers	

extra 7

c "Niet ver?", protesteert Robin.

extra 8.1

b in regel 4

extra 8.2

Ik denk dat, omdat er daar een andere persoon bijkomt.

extra 8.3

1 Radia en Faïd	3 Radia en Faïd	5 een kopje muntthee
2 tante Latifa	4 oom Rachid	

extraplus 9

bijvoorbeeld:

- 1 Zie je die kleine jongen daar? Hij zit al in klas 6.
- 2 Hallo, Robert en Wim. Willen jullie even helpen?
- 3 Daar komt Mariska. Zeg het nu meteen tegen haar.

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **dartelen**, **huppelen** en **uitgelaten**.
- De leerlingen oefenen het verklaren en toepassen van het weglatingsteken.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 5, Woordcluster 5

Individueel

- Werkboek 8, bladzijde 50 t/m 52

Vorbereiding

- U zoekt op internet een kort filmpje van dartelende lammetjes in de wei. Een voorbeeld van zo'n filmpje is 'Lammetjes voor het eerst in de wei': <https://www.youtube.com/watch?v=o58iPCU6vOs>
- U schrijft de woorden picknicken, dartelen, huppelen, rondleiden, opstijgen en zweven op een strook papier.

Betekenis van de woorden:**dartelen:** Dartelen is vrolijk rondspringen en huppelen.**huppelen:** Huppelen betekent lopen en tegelijkertijd een sprongetje maken. (Het verschil tussen dartelen en huppelen is dat dartelen meer is dan alleen de beweging huppelen)**uitgelaten:** Uitgelaten betekent: heel vrolijk.**Start****5**

U vertelt dat een leuk dagje uit in Nederland ook een dagje naar de kinderboerderij kan zijn. U laat een filmpje zien van lammetjes die voor het eerst in een wei worden losgelaten en ronddartelen.

Kern – Instructie 1**15**

U laat de leerlingen Woordweb 5 zien.

U legt uit:

“Lammetjes **dartelen**. **Dartelen** betekent vrolijk rond springen, rond **huppelen**. Bij **dartelen** beweeg je alles tegelijk.

Als je rond **huppelt**, loop je en je maakt sprongetjes tegelijk. Eerst op het ene been en dan op het andere been. Kinderen kunnen dat ook doen. Dat doen ze als ze **uitgelaten** zijn. **Uitgelaten** betekent heel vrolijk. Je kunt je voorstellen dat lammetjes heel **uitgelaten** zijn als ze voor het eerst mogen rennen en spelen in een grote wei.

Julie zijn bijvoorbeeld **uitgelaten** als de vakantie begint en de laatste bel gaat!” (Beeld dit uit!)

U vraagt wanneer de leerlingen **uitgelaten** waren. Wat deden ze toen? **Dartelden** ze een beetje en **huppelden** ze? U kunt de hele groep vragen om uit te beelden hoe het eruitziet als ze eerst vrolijk zijn en steeds meer **uitgelaten** worden.

De leerlingen maken opdracht 1, op bladzijde 51 van het Werkboek.

U herhaalt de vorige Woordwebben samen met de leerlingen.

Kern – Instructie 2	15
----------------------------	-----------

U schrijft op het bord:

's Morgens **dartelt** het lammetje in de wei.

Vervolgens vraagt u aan de kinderen waarom zij denken dat er een 's voor staat.

U legt uit dat de 's in de plaats komt van een woord:

“De 's betekent eigenlijk 'des'. Des Morgens zeiden de mensen vroeger. Dat betekent 'in de morgen'. Als je 'des morgens' snel uitspreekt, dan worden de twee letters weggelaten: 'des' wordt 's. Op de plaats van de weggelaten letters wordt een 's gezet. Dit noemen we vaak een komma of een apostrof, maar het is eigenlijk een weglatingsteken.”

U vertelt de kinderen vervolgens dat deze weglatingstekens ook bij andere woorden voorkomen. U maakt samen met de leerlingen opdracht 2 en 3 op bladzijde 51 en 52 van het Werkboek en laat de kinderen bij opdracht 3 steeds raden welk woord er gestaan heeft.

Afsluiting	10
-------------------	-----------

U legt uit dat u een aantal doe-woorden die in dit thema aan bod zijn gekomen op stroken papier hebt geschreven. U kiest een leerling uit, deze leerling kiest een strook papier en beeldt het woord uit. De rest van de klas raadt om welk woord het gaat.

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek 8, bladzijde 51 en 52

1

Radia en Faïd dartelen als veulentjes.

2

('s winters)

's zomers

's morgens

's middags

's avonds

's nachts

3

1 ik

2 het

3 daar

4 hem

5 haar

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden met twee klankgroepen.
- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden die eindigen op de klankgroepen -ig en -lijk.
- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden met -uw, -eeuw, -ieuw, -auw, en -ouw.
- De leerlingen oefenen het vinden van de persoonsvorm.
- De leerlingen oefenen het veranderen van zin zinnen van tijd en getal.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 8, bladzijde 53 t/m 57

Start**10**

U schrijft de volgende zinnen op het bord en herhaalt kort wat de leerlingen hebben geleerd in les 5 en 10:

Mijn moeder loopt op hoge hakken.

U leest de onderstreepte woorden voor en benoemt de klanken die ze horen. (/moe-der/: tweetekensklank, /hoo-ge/: lange klank, /ha-kken/korte klank)

U herhaalt de bijbehorende regels.

- Hoor je aan het eind van een klankgroep een tweetekensklank, dan schrijf je het zoals je het hoort. (/moe-der/)
- Hoor je aan het eind van een klankgroep een lange klank, dan hoef je maar één klinker te schrijven. (/loo-pen/)
- Hoor je aan het eind van een klankgroep een korte klank, dan schrijf je twee medeklinkers. (/ha-kken/)

De juf is aardig en vrolijk.

Bij aardig en vrolijk hoor je een /u/, maar je schrijft een *i* of een *ij*.

Het gebouw is nieuw en blauw.

De meeuw is schuw.

Bij de woorden die eindigen op *uw*, *eeuw*, *ieuw*, *auw* of *ouw*, hoor je niet altijd of er een *u* of *w* in staat, maar je moet ze wel schrijven.

Laat de leerlingen bij iedere categorie een woord bedenken dat hetzelfde spellingprobleem heeft en schrijf dit woord achter de zin.

Kern – Instructie 1**15**

U vertelt de leerlingen dat ze nu een oefendictee gaan maken. Het is een woorddictee waarbij de woorden voorgelezen worden in een zin. Nadat u de zin gelezen hebt, herhaalt u het woord dat de leerlingen moeten opschrijven. De leerlingen nemen bladzijde 53 van het Werkboek voor zich en schrijven de woorden op bij opdracht 1.

1 Ik speel op een blokfluit .	de blokfluit
2 Dit schrift is nieuw .	nieuw
3 Ik geeuw als ik moe ben.	geeuw
4 De juf schrijft op het schoolbord .	het schoolbord
5 Ik bouw een toren.	bouw
6 Mijn vader is veertig jaar.	veertig
7 Mijn opa en oma maken een lange treinreis .	de treinreis
8 Dit dictee is makkelijk .	makkelijk
9 De tuinman maait het gras.	de tuinman
10 Het water is niet heet, maar lauw.	lauw

U schrijft de woorden na iedere twee zinnen op het bord. De leerlingen kunnen zo direct nakijken of ze het woord goed geschreven hebben.

Kern – Instructie 2**20****Stap 1**

U zegt:

“We hebben al eerder geoefend met het vinden van de persoonsvorm in een zin. Weten jullie nog hoe je de persoonsvorm kunt vinden? (Als je de tijd van een zin verandert, verandert er één woord. Dat is de persoonsvorm.)

U zoekt samen met de leerlingen naar de persoonsvorm in de zinnen die op het bord staan, door de tijdproef toe te passen.

1 de tijdproef

- 1 Is dit een toen-zin of een nu-zin?
- 2 Kun je de zin in een andere tijd zetten?
- 3 Het woord is de persoonsvorm.

Mijn moeder loopt op hoge hakken. (liep, dus loopt is de persoonsvorm.)

De juf is aardig en vrolijk. (was, dus is is de persoonsvorm.)

Het gebouw is nieuw en blauw. (was, dus is is de persoonsvorm.)

De meeuw is schuw. (was, dus is is de persoonsvorm.)

U maakt samen met de leerlingen opdracht 3 op bladzijde 54 van het Werkboek.

Stap 2

Vervolgens introduceert u de tweede manier om de persoonsvorm te vinden, namelijk de getalproef:

“Je kunt de persoonsvorm in een zin ook nog op een andere manier vinden, namelijk door de zin te veranderen van enkelvoud naar meervoud, of andersom. Het woord dat mee verandert is de persoonsvorm. Kijk maar bij opdracht 4.1 in het Werkboek op bladzijde 55 van het Werkboek.”

U maakt samen met de leerlingen opdracht 4.1 en vraagt na iedere zin welk woord mee verandert. Dit is de persoonsvorm. U laat de persoonsvorm in iedere zin onderstrepen. Hetzelfde doet u bij opdracht 4.2.

Extra:

U legt de opdrachten 2, 5, 6 en 7 uit. De leerlingen maken deze opdrachten zelfstandig of in tweetallen.

Afsluiting	5
-------------------	----------

U kijkt de oefeningen na en bespreekt wat de leerlingen lastig vonden.

Antwoorden

Werkboek 8, blz. 53 t/m 57

1

De woorden staan in de les.

2

*1 armoedig en eindelijk, 2 geweldig en werkelijk, 3 duidelijk en rumoerig
4 plezierig en vreselijk, 5 natuurlijk en negentig, 6 oneerlijk en zeventig*

3

3.2

Verleden tijd

3.3 en 3.4

Laura zat aan de rand van de vijver.

zit

Zij keek naar de eenden.

kijkt

Zij <u>zag</u> er wel tien.	ziet
Laura <u>pakte</u> wat brood uit een papieren zak.	pakt
Dat <u>gooide</u> ze naar de eenden.	gooit
In een paar seconden <u>was</u> het weg.	is
De eenden <u>aten</u> alles op.	eten

4

4.1

De broden zijn weg.
 De eenden eten het op.
 De meisjes geven brood.
 De tassen zijn leeg.

4.2

De eend zwemt in de vijver.
 De eend krijgt al het brood.
 De zwaan komt te laat.
 Hij heeft pech.

5

1 duwen, 2 schuwe, 3 schreeuwen, 4 ruwe, 5 nieuwe, 6 sluwe, 7 waarschuwen, 8 meeuwen

6

1 ruw, 2 touw, 3 flauw, 4 schuw, 5 vrouw, 6 duw

7

schuw
 meeuwen
 waarschuwen
 flauwe
 touw

vrouw
 duwen
 spreek
 leeuw
 nieuw
 blauw

Diagnostische toets

- Spelling
  - De leerlingen oefenen het schrijven van woorden met twee klankgroepen, woorden die eindigen op de klankgroepen –ig en –lijk en woorden met -uw, --euw, -ieuw, -auw, en -ouw.
- Taalbeschouwing
  - De leerlingen kunnen van twee enkelvoudige zinnen een samengestelde zin maken met het voegwoord 'en', 'omdat' of 'want en omgekeerd.
- Leesbegrip
  - De leerlingen kunnen alinea's onderscheiden op basis van veranderingen met betrekking tot het aantal personen, tijd, plaats en gebeurtenis.
- Woordenschat
  - De leerlingen beheersen de woorden van de woordclusters zowel passief als actief.
  - De leerlingen beheersen de betekenisrelaties tussen de doelwoorden.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Toetsboek thema 8, toetsblad 1 t/m 9

Vorbereiding

- Toetsbladen kopiëren en er een Toetsboekje van maken

Start**5**

U zegt:

“Vandaag en morgen krijgen jullie een toets van dit thema. Als jullie een Toetsboekje hebben gekregen, mogen jullie niet meer praten. We beginnen eerst met een dictee. Daarna kijken we naar de opdrachten die jullie gaan maken. Jullie gaan de opdrachten individueel maken. Als je klaar bent, kijk je het werk nog eens goed na en daarna mag je stil iets voor jezelf doen.”

Kern – Instructie**35**

U herhaalt de Woordwebben van thema 8. U kunt dit op verschillende manieren doen. Bijvoorbeeld: U omschrijft een woord en laat de leerlingen raden om welk woord het gaat, u beeldt een woord uit, u dekt een woord in het Woordweb af en de leerlingen raden welk woord er op deze plek hoort te staan, et cetera...

Lesinhoud

Herhaling

- Spelling
  - De leerlingen oefenen het schrijven van woorden met twee klankgroepen, woorden die eindigen op de klankgroepen –ig en –lijk en woorden met -uw, --euw, -ieuw, -auw, en -ouw.
- Taalbeschouwing
  - De leerlingen kunnen van twee enkelvoudige zinnen een samengestelde zin maken met het voegwoord ‘en’, ‘omdat’ of ‘want en omgekeerd’.
- Leesbegrip
  - De leerlingen kunnen alinea’s onderscheiden op basis van veranderingen met betrekking tot het aantal personen, tijd, plaats en gebeurtenis.
- Woordenschat
  - De leerlingen beheersen de woorden van de woordclusters zowel passief als actief.
  - De leerlingen beheersen de betekenisrelaties tussen de doelwoorden.

Verdieping

- Een aantal doelen die in voorgaande thema’s tijdens de lessen Stellen en Leesbegrip aan de orde zijn gekomen.

Materiaal

Klassikaal

- Alle Woordwebben van dit thema.

Individueel

- Werkboek 8,
  - bladzijde 58 t/m 72 (herhaling)
  - bladzijde 73 t/m 75 (verdieping)

Start**5**

U vertelt de leerlingen dat u de les van vandaag en morgen met de hele klas gaat beginnen, maar dat u daarna met kleinere groepen gaat werken. De leerlingen die de toets goed gemaakt hebben, gaan eerst zelfstandig aan het werk met de herhalingsopdrachten en maken daarna de verdiepingsopdrachten. De andere kinderen gaan met u de herhalingsoefeningen maken.

Kern – Instructie**35****VERDIEPING**

De leerlingen die volgens de diagnostische toets de doelen beheersen, werken zelfstandig (individueel of in tweetallen) aan de herhalings- en verdiepingsopdrachten.

U vertelt deze leerlingen wat ze moeten doen door de opdrachten op bladzijde 73 t/m 75 van het Werkboek kort door te nemen. U wijst hen erop dat ze elkaar mogen helpen wanneer ze een vraag hebben.

HERHALING

De leerlingen die de herhalingsoefeningen gaan maken, worden door u begeleid (extra instructie).

Spelling:

Stap 1

U herhaalt de klankgroepen met de leerlingen en laat ze die verwoorden (korte, lange en tweetekenklank).

Ook herinnert u hen eraan dat een klank die op een medeklinker of een tweetekenklank eindigt, geschreven wordt zoals je het hoort. Terwijl een klank die op een klinker eindigt de volgende regels heeft:

- Hoor je aan het eind van een klankgroep een lange klank, dan hoef je maar één klinker te schrijven. (Je hoort /loo-pen/, maar je schrijft lopen.)
- Hoor je aan het eind van een klankgroep een korte klank, dan schrijf je twee medeklinkers (/ha-kken/).

Daarna bespreekt u oefening 1 en 2 op bladzijde 58 en 59 van het Werkboek met de leerlingen en maakt de eerste vier woorden samen. Via beurten kunt u de woorden eerst door de leerlingen laten hakken. De leerlingen gaan vervolgens zelfstandig aan het werk.

Stap 2

U schrijft op het bord:

zestig   vrolijk   sluw   meeuw   kieuw   blauw   gebouw

U vraagt een of meer leerlingen naar het bord te komen en te laten onderstrepen wat het lastige is aan de woorden. U laat ze het ook verwoorden en helpt hen waar nodig is:

- Bij *zestig* en *vrolijk* hoor je een /u/, maar je schrijft een *i* of een *ij*.
- Bij de woorden die eindigen op *uw*, *eeuw*, *ieuw*, *auw* of *ouw*, hoor je niet altijd of er een *u* of *w* in staat, maar je moet ze wel schrijven.

De leerlingen nemen bladzijde 59 t/m 61 van het Werkboek voor zich en u bespreekt de oefeningen 3 t/m 7. Van iedere oefening maakt u de eerste zin of het eerste woord samen. Vervolgens gaan ze in tweetallen zelfstandig aan het werk.

Taalbeschouwing:**Stap 1**

Schrijf de volgende zinnen en voegwoorden op het bord:

- **Gisteren ging ik zwemmen. Het was mooi weer. want**
- **Ik pakte mijn fiets. Ik reed naar mijn vriendin. en**
- **Zij moest bij mij achterop. Ze was haar fietssleutel kwijt. Omdat**

Maak hier samen met de leerlingen goede samengestelde zinnen van:

- Gisteren ging ik zwemmen, want het was mooi weer.
- Ik pakte mijn fiets en reed naar mijn vriendin.
- Zij moest bij mij achterop, omdat ze haar fietssleutel kwijt was.

U wijst op het volgende:

- De hoofdletter van de tweede zin vervalt als ze worden samengesteld.
- In een samengestelde zin met 'en' wordt (doorgaans) geen komma gebruikt.
- Omdat de zin wordt samengesteld verdwijnt ook de punt tussen de zinnen.
- In een zin met 'omdat' verandert de woordvolgorde.

Stap 2

Bespreek de eerste zin van beide opdrachten in de herhalingsstof.

De leerlingen maken de opdrachten 8 en 9, op bladzijde 62 t/m 64 van het Werkboek zelfstandig.

Leesbegrip:

U leest de tekst 'Kids City' op bladzijde 65 van het Werkboek hardop voor. U geeft aan dat de schrijver de alinea's is vergeten. U vraagt de leerlingen of ze nog weten wanneer je met een nieuwe alinea kunt beginnen en schrijft de juiste antwoorden op het bord:

- **Er komt een andere persoon bij.**
- **Er gebeurt iets op een andere plaats.**
- **Er gebeurt iets op een andere tijd.**
- **Er gebeurt iets heel anders.**

De leerlingen nemen bladzijde 66 van het Werkboek voor zich en u bespreekt de vragen 1 en 2 samen met de leerlingen.

U vraagt:

"Hoe kun je laten zien dat je een nieuwe alinea begint als je zelf een tekst schrijft?" (inspringen of witregel)

"Waar moet in deze tekst de tweede alinea beginnen?" (bij de zin 'Buiten is er een grote speeltuin...').

"Waarom begint deze alinea juist daar?" (Er gebeurt iets op een andere plaats: vanaf daar gaat het over buiten, terwijl het in de eerste

alinea over ‘binnen en buiten’ gaat. Aan de andere dingen is niets veranderd.)

De leerlingen mogen zelf aangeven waar de volgende alinea’s beginnen. Wijs erop dat ze het lijstje op het bord kunnen gebruiken als hulpmiddel.

De leerlingen maken vragen 3 t/m 6 zelfstandig.

Woordenschat:

U bespreekt de Woordwebben. U laat de leerlingen een uitleg geven van de woorden die ze aangeboden kregen. U laat andere leerlingen helpen met de uitleg. U verbetert en voegt toe indien nodig is.

Vervolgens maken de leerlingen zelfstandig of in tweetallen de opdrachten 11 t/m 13 op bladzijde 68 t/m 72 van het Werkboek.

Afsluiting	5
-------------------	----------

U speelt het spel ‘Galge’ met een aantal doelwoorden van het thema.

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek 8, bladzijde 58 t/m 75

Herhaling

Spelling

1

<i>jas/zak</i>	<i>saus/kom</i>	<i>bloem/kool</i>	<i>kop/bal</i>
<i>melk/kan</i>	<i>reis/wieg</i>	<i>hoofd/pijn</i>	<i>trouw/jurk</i>
<i>inkt/vis</i>	<i>gras/spriet</i>	<i>acht/tien</i>	<i>bus/dienst</i>
<i>fluit/toon</i>	<i>kleur/boek</i>	<i>slaap/plaats</i>	

lange klanken: toon, kool, hoofd, slaap, plaats,

korte klanken: jas, zak, melk, kan, inkt, vis, kom, gras, acht, kop, bal, jurk, bus

tweetekenklanken: fluit, saus, reis, wieg, spriet, kleur, boek, bloem, pijn, tien, trouw, dienst

2

medeklinker: kantoor, ontbijt, kiespijn, fontein, elftal

tweetekenklank: breinaald, driehoek, boeman, iemand, glijbaan

3

gierig, giftig, keurig, lastig

rustig, slordig, veilig, weinig

4

haastig, eerlijk, plechtig, slordig, heerlijk, moeilijk, handig, moedig, weinig, sierlijk

5

1 prachtig, 2 heerlijk, 3 grappig, 4 weinig

6

1 nieuws, 2 eeuw, 3 leeuw, 4 geeuwen, 5 kieuwen, 6 schuw, 7 sneeuw, 8 schaduw

7

1 De sneeuwpop is wit.

2 Mijn jas is nieuw.

3 Een vos is een sluw dier.

Taalbeschouwing

8

1 We gaan met de auto naar de dierentuin, want met de bus is de dierentuin moeilijk te bereiken.

2 Onderweg moeten we in de file staan, omdat er een ongeluk is gebeurd.

3 De autowrakken worden aan de kant gezet en we kunnen weer doorrijden.

4 De autoraampjes staan open, omdat het bloedheet is in de auto.

5 Iedereen is luchtig gekleed, want buiten is het wel dertig graden.

6 In de dierentuin gingen we eerst naar de leeuwen kijken en daarna wilden we de chimpansees zien.

9

bijvoorbeeld:

1 De klas maakt een tochtje op de fiets en iedereen gaat mee.

2 De meneer rijdt voorop, omdat hij de weg moet zien.

3 De leerlingen rijden achter hem aan, want dat is het veiligst.

Leesbegrip

10

1 Buiten is er een grote speeltuin, waar kinderen zich uitleven.

2 a Er gebeurt iets op een andere plaats.

3 Binnen in Kids City vind je een reusachtig piratenschip met masten, een kraaiennest, zeilen en kanonnen.

4 Er gebeurt iets op een andere plaats.

5 In Kids City hebben ze ook een onderzee discotheek gebouwd, met speciale rook-, licht- en geluidseffecten.

6 c In Kids City is een onderzee-discotheek.

Woordenschat

11

Als je met de trein wilt reizen, ga je naar het station.

Als je heen en terug wilt reizen, dan koop je een retour.

Als je veel spullen bij je hebt voor op reis, dan sjouw je met de bagage.

Een man die je rondleidt, is een gids.

Deze gids wijst de bezoekers de weg en gaat ze rondleiden.

Acrobaten lopen op een smalle balk te balanceren.

De acrobaten vallen niet want ze zijn goed in evenwicht.

Mensen die op een kleedje in het gras eten, zijn aan het picknicken.

De speelweide is door mensen aangelegd.

De kinderen zijn aan het spelen en zijn uitgelaten.

12

Kadisha schrijft een brief naar de minister, omdat ze een speelweide in de buurt wil.

Speeltoestellen zijn bijvoorbeeld een glijbaan, een wip, schommels.

Aanleggen betekent iets nieuws maken of bouwen.

Een speelweide is een stuk grond met speeltoestellen.

De minister zegt dat iemand komt kijken of er een speeltuin kan worden aangelegd.

13

1 opstijgen

4 landen

2 vertrekhal

5 aankomsthal

3 zweven

6 landingsbaan

Verdieping

Spelling

14

15

Leesbegrip

16.1

1 Dierentuinen

2 Dierentuinen

16.2

Alinea 1 begint op regel 1.

Alinea 3 begint op regel 6.

Alinea 2 begint op regel 3.

Alinea 4 begint op regel 9.

16.3

1 alinea 3

2 alinea 1

3 alinea 4

4 alinea 2

17

1 'Hem' slaat op: Robert.

3 'Het' slaat op: mijn kaartje.

2 'Hun' slaat op: John en Johan.

4 'Zij' slaat op: de mevrouw.

Lesinhoud

- De leerlingen passen de doelwoorden van het thema toe.

Materiaal

Klassikaal

- Zorg voor tekenblaadjes, voor ieder kind één.

Individueel

- Werkboek 8, bladzijde 70

Start**5**

U herinnert de leerlingen aan de brief die Kadisha heeft geschreven aan de minister. Zie bladzijde 70 van het Werkboek. Waarom schreef Kadisha deze brief? Wat wil ze?

Kern – Instructie**35**

U leest de brieven nog een keer samen met de leerlingen. U vertelt dat er inderdaad iemand is gaan kijken bij Kadisha in de buurt en dat diegene ook een plek heeft gevonden om een speelweide of een speeltuin te maken. Alleen weet deze meneer niet zo goed wat kinderen leuk vinden, dus hij heeft wel wat hulp nodig.

U maakt vervolgens met de leerlingen de woordspin DE SPEELWEIDE/DE SPEELTUIN op het bord. U vraagt hoe volgens de leerlingen de speelweide of de speeltuin er uit moet komen te zien en schrijft dit in de woordspin: bijvoorbeeld verschillende speeltoestellen, een plek om te picknicken, een stukje gras met goaltjes om te voetballen, een stuk beton waar je kunt skaten, etcetera...

Vervolgens laat u de leerlingen alleen of in tweetallen hun ideale speelweide/speeltuin ontwerpen door een plattegrond van deze speelweide te maken op een tekenblaadje. Laat de leerlingen ook steeds erbij schrijven wat het is of wat je op een bepaalde plek kunt doen.

Afsluiting**5**

U laat verschillende leerlingen hun ontwerp toelichten.

Bijlagen

- **Toetsbladen 8**
- **Controletoets**
- **Alfabetische woordenlijst**
- **Woordenlijst betekenissen**
- **Spellinghulp**

Toetsbladen

Controletoets

Alfabetische woordenlijst

Doelwoordenlijst Thema 8

1. aangelegd
2. baggage, de
3. controleren
4. dartelen
5. draaimolen, de
6. drijven
7. formaat, het
8. geen hand voor ogen zien
9. gracht, de
10. huppelen
11. landingsbaan, de
12. meedrijven
13. model, het
14. oever, de
15. opzichter, de
16. pakhuis, het
17. pikdonker
18. retour, het
19. reuzenrad, het
20. rondleiden
21. speeltoestellen, de
22. speelweide, de
23. station, het
24. uitgelaten
25. vergunning, de
26. vertrekhal, de
27. ware grootte, de
28. woonboot, de
29. zweven

Woordenlijst betekenissen

aangelegd:

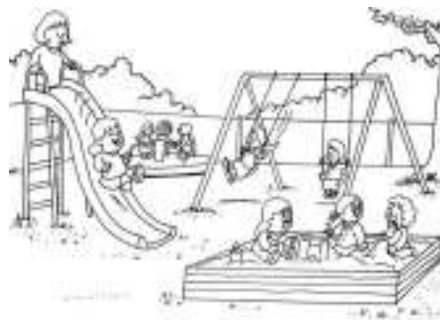
Als iets is aangelegd, dan is het door mensen gemaakt. Een speeltuin is door mensen aangelegd.

de speeltoestellen:

Speeltoestellen staan vaak in speeltuintjes. Een voorbeeld van een speeltoestel is een glijbaan of een wip.

de speeltuin:

Een speeltuin is een plek waar speeltoestellen staan en waar kinderen kunnen spelen.

de speelweide:

Een speelweide is een grasveld waar je kunt spelen.

de bagage:

Je bagage, dat zijn de spullen die je bij je hebt als je op reis bent, bijvoorbeeld een koffer of een tas.

het retour:

Een retour is een kaartje waarmee je heen en terug kunt reizen, bijvoorbeeld met de trein of met het vliegtuig. Als je alleen heen reist, koop je een enkeltje.

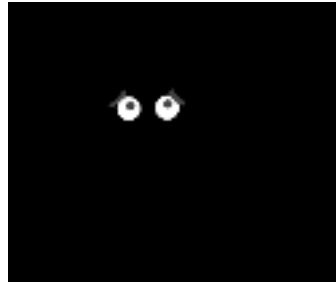
het station:

Een station is een plaats waar bussen en treinen aankomen en vertrekken. Je kunt er instappen en uitstappen.

geen hand voor ogen zien:

Als je geen hand voor ogen ziet dan is het zo donker dat je niets ziet.

de gids:

Een gids wijst bezoekers de weg en leidt ze rond.

pikdonker:

Als het pikdonker is, dan is het heel erg donker. Je kunt dan niets zien.

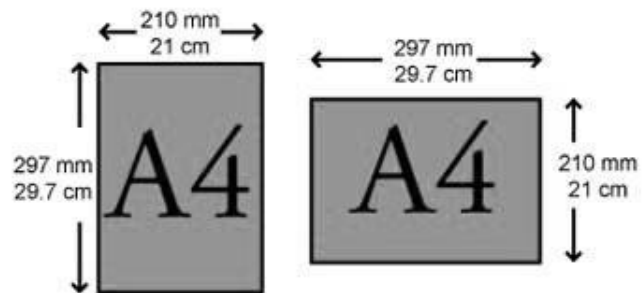
rondleiden:

Als je iemand ergens rondleidt, laat je hem alles zien. Je vertelt er dingen bij die leuk zijn om te weten. Bijvoorbeeld als je iemand je huis wilt laten zien, dan leidt je iemand rond in je huis.

het formaat:

Het formaat van iets is de maat ervan. Het formaat geeft aan hoe groot het is.

de maat:

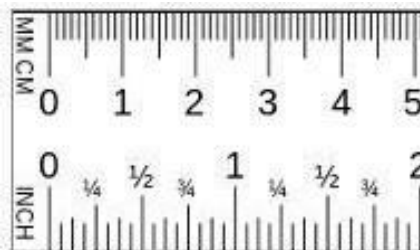
Als je de maat van iets weet, weet je hoe groot het is.

het model:

Een model is voorbeeld van iets dat gemaakt moet worden of gemaakt is.

ware grootte:

Als iets op ware grootte is, dan is het precies zo groot als in het echt.

de draaimolen:

Een draaimolen is een ronddraaiende schijf met autootjes en dierfiguren, waarop je je op de kermis kunt laten ronddraaien.

het reuzenrad:

Een reuzenrad is een groot ronddraaiend rad met stoeltjes waar je in kunt zitten. Je ziet een reuzenrad op een kermis of een pretpark.

zweven:

Zweven betekent: in de lucht hangen zonder ergens aan vast te zitten.

de aankomsthal:

Een aankomsthal is een ruimte op een luchthaven waar mensen doorheen komen wanneer hun vliegtuig geland is.

de landingsbaan:

Een landingsbaan is een stuk weg waarop vliegtuigen kunnen landen.

de vertrekhal:

Een vertrekhal is een ruimte op een luchthaven waar mensen die op reis gaan, kunnen wachten tot hun vliegtuig vertrekt.

drijven:

Als iets drijft, blijft het op het water liggen.
Drijven is het tegenovergestelde van zinken.

meedrijven:

Meedrijven is je mee laten voeren op de stroming van een rivier.

de oever:

Een oever is de rand van een rivier of een meer.
Bij de oever begint het land.

controleren:

Controleren is kijken of alles goed is.

de opzichter:

Een opzichter kijkt of alles goed is. Hij komt bijvoorbeeld controleren of alles goed gaat als ergens een huis wordt gebouwd.

de vergunning:

Een vergunning is de officiële toestemming om iets te doen. Iemand krijgt een vergunning van degene die de regels bepaalt. Je hebt bijvoorbeeld op Aruba een vergunning nodig om te bouwen. Je krijgt deze vergunning van DOW.

dartelen:

Dartelen is vrolijk rondspringen en huppelen.

huppelen:

Huppelen betekent lopen en tegelijkertijd een sprongetje maken. (Het verschil tussen dartelen en huppelen is dat dartelen meer is dan alleen de beweging huppelen.)

uitgelaten:

Uitgelaten betekent: heel vrolijk.

Spellinghulp

Woordenlijst

Veelgebruikte woorden

acht	goed	maken	over	weten
alle	grote	mama	papa	wij
alles	had	me	school	willen
ander	hebben	meer	te	ze
beurt	het	mensen	tegen	zeggen
bij	hij	mij	toch	zei
blijven	ja	mijn	u	zeven
de	je	moeder	vijf	zich
deze	jullie	moeten	voor	zij
door	kijken	mogen	vragen	zijn
een	kind	nou	waren	zo
er	komen	nu	we	
even	krijgen	oma	weer	
fout	kunnen	opa	werd	

Woorden die met f beginnen

fabriek	fiets	flauw	foppen	friet
fantastisch	figuur	fles	fornuis	fris
februari	fijn	flink	foto	fruit
fee	file	flits	fotograaf	fuik
feest	film	fluit	fout	
fel	fladderen	folder	framboos	
fier	flat	fontein	Frans	

Woorden die met v beginnen

vaart	veel	vijf	vlug	vriend
vaas	veer	vijver	voedsel	vrij
vacht	vegen	viool	voelen	vrijdag
vader	veld	vis	voet	vroeg
vals	vent	vlag	vogel	
vroeger				
vandaag	ventiel	vlam	vol	vrolijk
vandaan	verder	vlees	voor	vrouw
vangen	verf	vlek	voorzichtig	vrucht
varken	versje	vleugel	vork	vuil
vast	vest	vlieg	vos	vuist
vat	vet	vlinder	vouwen	
vulkaan				
vechten	vier	vloer	vraag	vulpen
vee	vies	vlucht	vragen	

Woorden met /g/ = ch

och   pech   toch   zich

Woorden met ei

afscheid   eik   karwei   paleis   trein
allebei   eiland   keihard   plein   veilig
allerlei   eind   keizer   pleister
                    vrijheid
beide   eindelijk   klein   prei   wei
bereiken   fontein   leiden   reiger   weide
dweil   geheim   leiding   reis
                    weigeren
ei   geit   mei   reizen   zei
eigen   gewei   meisje   reiziger   zeil
eigenlijk   hei   omleiden   sein
eigenwijs   heide   overeind   steiger

Woorden met /ie/ = i

abrikoos   figuur   limonade   piloot
artikel   gitaar   liniaal   rivier
benzine   idee   liter   ski
citroen   idioot   lucifer   taxi
dia   januari   microfoon   televisie
diamant   juli   minister   titel
dirigent   juni   minuut   tosti
etiket   kapitein   nasi   viool
familie   kilo   macaroni   visite
februari   kritiek   olifant
feliciteren   lampion   piano

Woorden met ij

altijd   grijpen   mij   schijnen   vlakbij
begrijpen   grijs   mijn   schilderij   vrij
bij   hij   nijdig   schrijven   vrijdag
bijl   hijgen   nijlpaard   smijten   vrijheid
bijna   ijs   ontbijt   snijden   vrolijk
blij   ijverig   opzij   spijker   wij
blijven   jij   partij   spijt   wijd
boerderij   kijken   pijl   stijf   wijk
cijfer   konijn   pijn   stijgen   wijn
dijk   krijgen   pijp   strijkijzer   wijs

dikwijls	krijt	prijs	tegelijk	wijzer
eigenlijk	kwijt	rij	terwijl	woestijn
eigenwijs	lijden	rijden	tijd	zij
eindelijk	lijf	rijk	tijger	zijn
fijn	lijm	rijm	twijfelen	
gelijk	lijn	rijp	vijand	
glijden	lijst	rijst	vijf	
gordijn	medelijden	schijf	vijver	

Woorden met au

- 1 De **paus** rijdt in een **blauwe auto**.
- 2 In de **pauze** eten we **gauw** een **augurk** en **rauwe** ham.
- 3 Is de pizza een beetje **flauw**? Doe er dan **saus** over.
- 4 De kater slaat plotseling met zijn **klauw** naar de **pauw**.
- 5 **Au!** Die broek zit veel te **nauw**.
- 6 'Haal een glas **lauwe** melk voor me!', **snauwt** de man
- 7 De poes **klauterde** in een hoge boom, waar ze de hele dag bleef **miauwen**.
- 8 Oma vindt het erg **benauwd** in de **sauna**.
- 9 'Ik heb een **kabeljauw** gevangen met een stukje **kauwgom!**, roept de visser.

Woorden die met z beginnen

zaad	ze	zeven	zoeken	zout
zaag	zee	zich	zoemen	
zuchten				
zaaien	zeep	ziek	zoen	zullen
zaak	zeggen	zien	zoet	zuur
zaal	zei	ziezo	zolder	zwaan
zacht	zeil	zij	zomer	zwaar
zadel	zeker	zijn	zon	zwak
zagen	zeldzaam	zilver	zonde	zwart
zak	zelf	zin	zonder	
zand	zes	zitten	zoon	
zaterdag	zeuren	zo	zorg	

Regels om te onthouden

1 woorden met d of t

- Als de eindklank van een woord een /t/ is, maak je het woord langer. Als je een /d/ hoort, is de eindletter van het woord ook een d.

hond – honden

---

2 cht

- Als je na een korte klank /gt/ hoort, dan schrijf je *cht*, behalve bij *ligt*, *legt*, en *zegt*

lacht

---

3 sch

- Als je aan het begin van een woord /sg/ hoort, schrijf je altijd *sch*.

school

---

4 g(t) of ch(t)

- Als je na een lange klank of na een tweetekenklank een /g/ hoort, schrijf je een *g*.

plaagt – zwoegt

---

5 ng of nk

- Als je na een /ng/-klank een /k/-klank hoort (/ngk/), schrijf je *nk*.

denk

---

6 /u/-klank

- Als je een /u/ hoort op een lage stemtrap, dan schrijf je een *e* en als je een /u/ hoort op een hoge stemtrap schrijf je een *u*.

vroeger – geluk

---

7 eer, oor en eur

- Je hoort /ir/, /or/ of /ur/, maar je schrijft *eer*, *oor* of *eur*.
speer – koor – deur

---

8 aai, ooi en oei

- Je hoort /aaj/, /ooj/ en /oej/, maar je schrijft *aai*, *ooi* en *oei*.
zwaaien – mooi – bloei

---

9 het verdelen van woorden in klankgroepen

- Hoor je een medeklinker (k, l, m, etc....) of een tweetekenklank (ui, oe, au, etc.....) aan het eind van een klankgroep dan schrijf je het woord zoals je het hoort. (struiken)
-
- Hoor je een lange klank aan het einde van een klankgroep, dan schrijf je alleen maar een klinker. (jager)
-
- Hoor je een korte klank aan het einde van een klankgroep, dan schrijf je twee medeklinkers. (bakker)
-

10 woorden die eindigen op de klank /ee/, /aa/, /oo/ en /uu/

- Hoor je aan het eind van een woord /aa/, /oo/, /uu/, dan schrijf je a, o, u.

- Hoor je een /ee/, dan schrijf je er twee.
